

TRANSPORTA, UZGLABĀŠANAS UN SAKARU NOZARE

**PĒTĪJUMA
“DARBA APSTĀKĻI UN RISKI
LATVIJĀ 2019–2021”
TEMATISKAIS PIELIKUMS**

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA

Eiropas Sociālais
fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

*Eiropas Sociālā fonda projekts “Darba drošības normatīvo aktu praktiskās
ieviešanas un uzraudzības pilnveidošana” Nr. 7.3.1.0/16/I/001*

KANTAR

SIA “TNS Latvia”

RĪGAS STRADIŅA UNIVERSITĀTES

**DARBA DROŠĪBAS UN VIDES
VESELĪBAS INSTITŪTS**

DARBA APSTĀKĻI UN RISKI LATVIJĀ 2019–2021

**Eiropas Sociālā fonda projekts “Darba drošības normatīvo aktu praktiskās
ieviešanas un uzraudzības pilnveidošana” Nr. 7.3.1.0/16/I/001**

Pasūtītājs: Valsts darba inspekcija

Izpildītājs: Personu Rīgas Stradiņa universitāte un SIA “TNS Latvia” apvienība

TEMATISKAIS PIELIKUMS
TRANSPORTA, UZGLABĀŠANAS UN SAKARU NOZARE

Saīsinājumu saraksts

AER	Aroda ekspozīcijas robežvērtība
NG	Nelaiimes gadījums
AS	Arodslimība
RSU DDVVI	Rīgas Stradiņa universitātes Darba drošības un vides veselības institūts
CSP	Centrālā statistikas pārvalde
VDI	Valsts darba inspekcija

Transporta un uzglabāšanas nozare

Kas ir transporta un uzglabāšanas nozare?

Ar terminu „transporta un uzglabāšanas nozare” kā nozari saprot uzņēmumus, kas atbilstoši Saimniecisko darbību statistiskās klasifikācijas (turpmāk – NACE) 2.0. redakcijai darbojas kādā no šīm 5 nozarēm: 49 – Sauszemes transports un cauruļvadu transports; 50 – Ūdens transports; 51 – Gaisa transports; 52 – Uzglabāšanas un transporta palīgdarbības; 53 – Pasta un kurjeru darbība.

Nozare ietver plaša spektra transporta un loģistikas pakalpojumus uz sauszemes, ūdenī un gaisā, taču neietver NACE 2.0. redakcijā iekļautās nodaļas, kas ir saistītas ar transporta un uzglabāšanas nozares pamatprocesu nodrošināšanu: “transportlīdzekļu, izņemot automobiļus, kapitālremonts vai pārbūve (33.1), ceļu, dzelzceļu, ostu, lidlauku būvniecība, apkope un remonts (42.), automobiļu apkope un remonts (45.20) un transportlīdzekļu iznomāšana bez vadītāja vai operatora (77.1, 77.3)”.

TRANSPORTS UN UZGLABĀŠANA

49 SAUSZEMES TRANSPORTS UN CAURUĻVADU TRANSPORTS

49.1 Pasažieru dzelzceļa transports

49.2 Kravu dzelzceļa transports

49.3 Pārējais pasažieru sauszemes transports

49.31 Pilsētas un piepilsētas pasažieru sauszemes pārvadājumi

49.32 Taksometru pakalpojumi

49.39 Citur neklasificēts pasažieru sauszemes transports

49.4 Kravu pārvadājumi pa autoceļiem

49.41 Kravu pārvadājumi pa autoceļiem

49.42 Individuālie kravu pārvadāšanas pakalpojumi

49.5 Cauruļvadu transports

50 ŪDENS TRANSPORTS

50.1 Pasažieru jūras un piekrastes ūdens transports

50.10 Pasažieru jūras un piekrastes ūdens transports

50.2 Kravu jūras un piekrastes ūdens transports

50.20 Kravu jūras un piekrastes ūdens transports

50.3 Pasažieru pārvadājumi iekšzemes ūdeņos

50.30 Pasažieru pārvadājumi iekšzemes ūdeņos

50.4 Kravu pārvadājumi iekšzemes ūdeņos

50.40 Kravu pārvadājumi iekšzemes ūdeņos

51 GAISA TRANSPORTS

51.1 Pasažieru aviopārvadājumi

51.10 Pasažieru aviopārvadājumi

51.2 Kravu aviopārvadājumi un kosmiskais transports

51.21 Kravu aviopārvadājumi

51.22 Kosmiskais transports

52 UZGLABĀŠANAS UN TRANSPORTA PALĪGDARBĪBAS

52.1 Uzglabāšana un noliktavu saimniecība

52.10 Uzglabāšana un noliktavu saimniecība

52.2 Transporta palīgdarbības

52.21 Sauszemes transporta palīgdarbības

52.22 Ūdens transporta palīgdarbības

52.23 Aviotransporta palīgdarbības

52.24 Kravu iekraušana un izkraušana

52.29 Pārējās transporta palīgdarbības

53 PASTS UN TELEKOMUNIKĀCIJAS

53.1 Pasta darbība saskaņā ar vispārējā pakalpojuma pienākumu

53.10. Pasta darbība saskaņā ar vispārējā pakalpojuma pienākumu

53.2 Citas pasta un kurjeru darbības

53.20 Citas pasta un kurjeru darbības

Pētījumā izmantoti 2022. gada darba devēju un nodarbināto aptauju dati. Aprakstot un dinamikā salīdzinot iepriekšējos periodus, izmantoti dati, kas bija publicēti iepriekš veikto pētījumu tematiskajos pielikumos. Dati no iepriekšējo pētījumu darba devēju aptaujas attiecībā uz transporta un uzglabāšanas nozari nav pieejami, jo šīs nozares darba devēju atbildes bija iekļautas respondentu grupā "citas nozares".

Normatīvo aktu prasību novērtējums

Darba devēju aptauja

Darba devēju 2022. gada aptaujas laikā tika aptaujāts 31 respondents no uzņēmumiem, kas darbojas transporta un uzglabāšanas nozarē. Kopumā 2022. gadā tika aptaujāti 1013 respondenti no visām tautsaimniecības nozarēm.

Darba devējiem 10 punktu skalā, kur 1 nozīmē "nepavisam neatbilst", bet 10 – "atbilst pilnībā", tika lūgts novērtēt, cik lielā mērā darba vide viņu uzņēmumā atbilst Darba aizsardzības likuma prasībām. Vidējais rezultāts Latvijas uzņēmumos 2022. gadā, salīdzinot ar iepriekšējo pētījumu "Darba apstākļi un riski Latvijā", nav mainījies:

- 2022. gadā – 8,7 punkti;
- 2018. gadā – 8,7 punkti;
- 2013. gadā – 8,4 punkti;
- 2010. gadā – 7,9 punkti;
- 2006. gadā – 8,1 punkti.

Savukārt transporta un uzglabāšanas nozarē 2022. gadā darba devēji situāciju novērtēja nedaudz labāk nekā vidēji Latvijā – 8,8 punkti. Darba devēju īpatsvars transporta un uzglabāšanas nozarē, kuri darba vides atbilstību Darba aizsardzības likuma prasībām savā uzņēmumā vērtē ar:

- 9 un 10 punktiem, ir 54,0%;
- 7 un 8 punktiem – 39,4%;
- 5 un 6 punktiem – 1,5%;
- 3 un 4 punktiem – 2,3%;
- 1 un 2 punktiem – 0%.

Nodarbināto aptauja

2022. gada nodarbināto aptaujas ietvaros tika aptaujāti 167 respondenti no uzņēmumiem, kas darbojas transporta un uzglabāšanas nozarē (kopā Latvijā – 2 503 nodarbinātie no visām tautsaimniecības nozarēm), kas pēc svēršanas izlasē sastādīja 7,7% (2018. gadā kopā Latvijā – 2 502 nodarbinātie, t.sk. 148 respondenti no uzņēmumiem, kas darbojas transporta un uzglabāšanas nozarē, kas pēc svēršanas izlasē sastādīja 7,4%).

Nodarbinātajiem 10 punktu skalā tika lūgts novērtēt, cik lielā mērā uzņēmumā, kurā viņi strādā, tiek ievērotas darba aizsardzības prasības (1 nozīmē “nemaz netiek ievērotas”, bet 10 – “tiek ievērotas pilnībā”). Vidējais aptaujāto nodarbināto vērtējums par darba aizsardzības prasību ievērošanu Latvijas uzņēmumos 2022. gadā bija pieaudzis par 0,2 punktiem līdz 8,9 (2018. gadā – 8,7), savukārt transporta un uzglabāšanas nozarē vērtējums bijis vienāds gan 2018. gadā, gan 2022. gadā – 8,8.

Vērtējumu procentuālais sadalījums bija šāds:

- ar 9–10 punktiem savu darba vietu vērtēja 67,9% respondentu (2018. gadā – 72,2%);
- ar 7–8 punktiem – 21,7%;
- ar 5–6 punktiem – 7,6%;
- ar 3–4 punktiem – 1,7%;
- ar 1–2 punktiem – 1,0%.

Kopumā nodarbināto aptaujas rezultāti liecina, ka situācija nozarē nav mainījusies (abos pētījumos vidējais vērtējums ir bijis vienāds – 8,8). Tomēr jāuzsver, ka, ja 2018. gadā situācija transporta un uzglabāšanas nozarē bija labāka nekā vidēji Latvijā, tad 2022. gadā tā ir nedaudz sliktāka.

Ja darba devēji transporta un uzglabāšanas nozarē 2022. gadā uzņēmuma atbilstību Darba aizsardzības likuma prasībām novērtēja labāk nekā vidēji Latvijā, tad nodarbināto vērtējums ir pretējs – vērtējums nozarē bija nedaudz sliktāks kā vidēji Latvijā. Iespējams, ka šādi rezultāti saistāmi ar COVID-19 pandēmijas ietekmi uz nozares attīstību – pandēmijas laikā būtiski pieauga dažādu transporta pakalpojumu sniedzēju skaits, bet, attīstoties jauniem uzņēmumiem, bieži darba devēji pārvērtē paveikto darba aizsardzības jomā.

Traucēkļi darba aizsardzības pasākumu īstenošanai

Darba devēju aptauja

2022. gadā transporta un uzglabāšanas nozares darba devēju īpatsvars, kuri ir atzinuši, ka nekas netraucē veikt nepieciešamos darba aizsardzības pasākumus, ir nedaudz zemāks kā vidēji Latvijā: (nozarē – 55,3%, vidēji Latvijā – 57,5%).

2022. gadā 42,4% transporta un uzglabāšanas nozares darba devēju ir norādījuši, ka viņiem ir kavēkļi, kas traucē veikt darba aizsardzības pasākumus viņu uzņēmumos.

Būtiski ir atzīmēt, ka transporta un uzglabāšanas nozarē abās respondentu grupās (ir kavēkļi / nav kavēkļi) ir tādi respondenti, kas veic dažādus darba aizsardzības pasākumus un kas neveic, tomēr respondentu īpatsvars

atšķiras. Tā piemēram, 57,8% respondentu, kas norādīja, ka viņiem ir kavēkļi, tomēr bija veikuši darba vides riska novērtēšanu. Savukārt, to respondentu grupā, kas norādīja, ka viņiem nav kavēkļu, darba vides riska novērtējumu bija veikuši mazāk respondentu (46,8%). Būtiski ir uzsvērt, ka 47,7% no respondentiem, kam nav kavēkļu, nebija arī veikuši darba vides riska novērtējumu, kas liecina vai nu par zināšanu un izpratnes trūkumu vai attieksmi pret darba aizsardzību. Ja līdzīgi salīdzina preventīvo plānu esamību, tad 30,9% no respondentiem, kas minēja, ka viņiem ir kavēkļi, norādīja, ka nav sagatavots pasākumu plāns. To respondentu grupā, kuriem nebija kavēkļu, pasākumu plāns nebija lielākam respondentu īpatsvaram (35,2%), kas varētu liecināt par to, ka preventīvo pasākumu plāna izveide veicina izpratnes palielināšanos par veicamo darba aizsardzības pasākumu būtību un tādējādi ļauj labāk novērtēt traucēkļu esamību.

Atšķirībā no citām nozarēm un situāciju vidēji Latvijā, transporta un uzglabāšanas nozarē nevar identificēt kādus kavēkļus, kas ir minēti būtiski biežāk kā citi kavēkļi. Biežākie kavēkļi, kas traucē veikt darba aizsardzības pasākumus uzņēmumos transporta un uzglabāšanas nozarē, ir šādi:

- līdzekļu trūkums – 10,7% (vidēji Latvijā – 9,1%);
- darba specifika – 10,5% (vidēji Latvijā – 2,5%);
- darba aizsardzības prasības ir nekonkrētas un nesaprotamas – 9,5% (vidēji Latvijā – 2,9%);
- darba aizsardzības prasības ir pārāk sarežģītas – 8,8% (vidēji Latvijā – 3,0%);
- darba aizsardzības prasības ir nepamatotas – 8,8% (vidēji Latvijā – 2,5%);
- laika trūkums – 7,9% (vidēji Latvijā – 9,0%).

Darba vides riska faktoru izplatība transporta un uzglabāšanas nozarē

Darba devēju aptauja

Lai noskaidrotu darba devēju izpratni par darba vidē esošiem darba vides riska faktoriem, darba devējiem tika uzdots jautājums par to, cik liels nodarbināto īpatsvars viņu uzņēmumos ir pakļauts darba vides riska faktoriem. Transporta un uzglabāšanas nozarē kādam darba vides riska faktoram ir pakļauts jebkurš darbinieks, tāpēc jebkura darba devēju atbilde, kas norāda, ka neviens nodarbinātais nav pakļauts darba vidē esošajiem riska faktoriem, liecina, ka darba devējiem trūkst izpratnes par darba aizsardzību, bet it īpaši par darba vides riska faktoru esamību nozarē. 2022. gadā 28,1% darba devēju transporta un uzglabāšanas nozarē uzskatīja, ka neviens no uzņēmuma darbiniekiem nav pakļauts kaitīgajiem darba vides riska faktoriem, un tas ir aptuveni vienāds rādītājs ar situāciju vidēji Latvijā (27,6%). Savukārt, 46,5% darba devēju transporta un uzglabāšanas nozarē atzinuši, ka viņu uzņēmumos visi nodarbinātie ir pakļauti darba vides riska faktoriem, un tas ir nedaudz labāk kā vidēji Latvijā (42,8%).

Darba devēju aptaujas dati liecina, ka situācija transporta un uzglabāšanas nozares uzņēmumos attiecībā uz darba vides riska novērtējumu ir labāka nekā vidēji Latvijā:

- darba vides riska novērtējums nebija veikts: 2022. gadā – 20,9% transporta un uzglabāšanas nozares uzņēmumu (vidēji Latvijā – 44,9%);
- darba vides riska novērtējums bija daļēji veikts: 2022. gadā – 13,3% nozares uzņēmumu (vidēji Latvijā – 18,7%);
- darba vides riska novērtējums bija pilnībā veikts: 2022. gadā – 57,0% nozares uzņēmumu (vidēji Latvijā – 32,5%).

Situācija attiecībā arī uz nodarbināto piedalīšanos darba vides riska novērtējumā šajā nozarē ir labāka nekā vidēji Latvijā. Tā, piemēram, 2022. gadā 35,0% no transporta un uzglabāšanas nozares uzņēmumiem, kuros veikts darba vides riska novērtējums, riska novērtēšanā piedalījās nodarbinātie, kas strādā konkrētajā darba vietā (vidēji visās nozarēs – 30,4%). Tomēr situācija attiecībā uz uzticības personu piedalīšanos darba vides riska novērtēšanā ir sliktāka nekā vidēji Latvijā (nozarē – 7,0%, vidēji Latvijā – 9,5%). Savukārt abas minētās personas kopā piedalījās darba vides novērtēšanā salīdzinoši reti gan transporta un uzglabāšanas nozarē, gan vidēji Latvijā (transporta un uzglabāšanas nozarē – 2,9%, vidēji Latvijā – 4,6%).

Transporta un uzglabāšanas nozares uzņēmumu īpatsvars, kuros pēc darba vides riska novērtējuma ir sagatavots preventīvais (profilaktiskais) plāns darba vides uzlabošanai un risku samazināšanai, ir nedaudz lielāks kā vidēji Latvijā (nozarē – 64,6%, vidēji Latvijā – 61,1%).

Darba devēji transporta un uzglabāšanas nozarē visbiežāk minējuši šādus darba vides riska faktoros (1 .tabula):

- tiešs kontakts ar cilvēkiem, kuri nav darbinieku Jūsu darba vietā – tādiem kā pircēji, pasažieri, audzēkņi, pacienti, u.tml. – 77,9%;
- ātru un svarīgu lēmumu pieņemšana – 71,6%;
- darbs ar datoru (vismaz 2 stundas dienā) 70,3%;
- darbs ārā dažādos laika apstākļos (vasarā un ziemā) – 69,1%;
- vibrācija, kuru rada transporta līdzekļi (piemēram, traktori, ekskavatori, smagās automašīnas) – 64,3%.

1. tabula. Darba devēju īpatsvars, kuru pārstāvētajos uzņēmumos nodarbinātie pakļauti darba vides riska faktoriem transporta un uzglabāšanas nozarē un vidēji Latvijā, %

Darba vides riska faktors	2022	
	Nozarē *	Vidēji Latvijā
Tiešs kontakts ar cilvēkiem, kuri nav darbinieku Jūsu darba vietā – tādiem kā pircēji, pasažieri, audzēkņi, pacienti, u.tml.	77,9 (1)	74,9
Ātru un svarīgu lēmumu pieņemšana	71,6 (2)	63,9
Darbs ar datoru (vismaz 2 stundas dienā)	70,3 (3)	77,7
Darbs ārā dažādos laika apstākļos (vasarā un ziemā)	69,1 (4)	40,0
Vibrācija, kuru rada transporta līdzekļi (piemēram, traktori, ekskavatori, smagās automašīnas)	64,3 (5)	22,1
Summētais darba laiks (katru dienu citādāks darba laiks, kopumā nedrīkst pārsniegt 56 stundas nedēļā)	59,2 (6)	39,3
Darbs piespiedu pozā (piemēram, stāvus, sēdus)	57,0 (7)	52,6
Attālinātais darbs (tāds darba izpildes veids, ka darbs, kuru nodarbinātais varētu veikt darba devēja	56,1 (8)	51,8
Smagu priekšmetu nešana vai pārvietošana	49,9 (9)	41,4
Darbs augstumā	49,7 (10)	23,2
Laika trūkums	43,4 (11)	49,3
Nakts darbs (vairāk nekā 2 stundas laikā no 22.00 – 6.00)	39,4 (12)	9,9
Vienveidīgas kustības (piemēram, plaukstu locītavā vai plecos)	38,6 (13)	48,0
Vibrācija, kuru rada rokas instrumenti, mašīnas, u.tml.	35,0 (14)	32,1
Liela darba slodze, daudz darba pienākumu	30,4 (15)	41,2
Izgarojumu, dūmu, putekļu vai bīstamu ķīmisku vielu ieelpošana	30,1 (16)	27,3
Nemaināms darba temps (piemēram, nodarbinātajam ir jāstrādā tādā tempā, kādā to nosaka darba aprīkojums)	25,6 (17)	16,5
Caurvējš	25,5 (18)	20,8
Darbs ar aprīkojumu (piemēram, slīpmašīnas, frēzes)	22,3 (19)	25,6
Pārāk mazs, nevienmērīgi sadalīts apgaismojums	22,1 (20)	11,7
Maiņu darbs (darbs maiņās 8 stundas katru dienu)	19,9 (21)	10,4

Darba vides riska faktors	2022	
	Nozarē *	Vidēji Latvijā
Bioloģiskie faktori (piemēram, ērcu encefalīts, vīrusu hepatīts, kontakts ar asinīm, dzīvniekiem)	18,4 (22)	16,9
Augsta temperatūra, kuras dēļ svīst pat tad, kad nestrādā	16,9 (23)	9,8
Ķīmisko vielu uzsūkšanās caur ādu	16,4 (24)	13,9
Tik skaļš troksnis, ka nākas pacelt balsi, runājot ar cilvēkiem	15,2 (25)	23,4
Pārāk liels, spilgts apgaismojums	11,8 (26–27)	5,3
Fiziska vardarbība darba vietā	11,8 (26–27)	2,0
Zema temperatūra telpās	11,1 (28)	11,4
Cietkoksnes putekļi (ozols, dižskābardis u.c.)	10,3 (29)	8,1
Darbs sprādzienbīstamā vidē (piemēram, darbs ar gāzi, smalkiem koka putekļiem)	8,8 (30)	7,4
Elektromagnētiskā lauka starojums	6,3 (31)	9,5
Nejonizējošais starojums (ultravioletais, lāzera, infrasarkanais u.c.)	5,1 (32)	5,5
Darbs ar sarežģītām, ātri mainīgām tehnoloģijām (t.sk., droniem, robotiem utt.)	4,4 (33)	8,7
Alerģēni, alerģiskas vielas	3,0 (34)	13,7
Azbests	0,7 (35)	0,7
Ķīmiskās vielas, kas izraisa ļaundabīgos audzējus (piemēram, arsēns, benzols, hroma savienojumi, niķeļa savienojumi, u.tml.)	0,0 (36)	2,4
Bioloģiskās vielas, kas izraisa ļaundabīgos audzējus (piemēram, vīrushepatīti B un C vīrusi u.tml.)	0,0 (37)	4,2
Jonizējošais starojums	0,0 (38)	2,9

Piezīme: * – iekavās norādīta dotā riska faktora pozīcija/vieta konkrētā gadā

Bāze: respondenti nozarē, n=318; visi respondenti, n=1013

Avots: darba devēju aptauja

Atbilstoši darba devēju aptaujas rezultātiem transporta un uzglabāšanas nozares uzņēmumos esošo darba vides riska faktoru struktūra atšķiras no darba vides riska faktoru izplatības vidēji Latvijā, jo lielākā daļa darba vides riska faktoru nozarē ir minēti biežāk kā vidēji Latvijā, turklāt vairākos gadījumos atšķirības ir lielākas par 25 procentpunktiem. Nozarē biežāk minētās atšķirības, kas lielākas par 5 procentpunktiem, konstatētas šādiem riska faktoriem:

- vibrācija, kuru rada transporta līdzekļi (piemēram, traktori, ekskavatori, smagās automašīnas) – nozarē par 42,2 procentpunktiem biežāk kā vidēji Latvijā;
- nakts darbs (vairāk nekā 2 stundas laikā no 22.00 – 6.00) – nozarē par 29,5 procentpunktiem biežāk kā vidēji Latvijā;
- darbs ārā dažādos laika apstākļos (vasarā un ziemā) – nozarē par 29,1 procentpunktiem biežāk kā vidēji Latvijā;
- darbs augstumā – nozarē par 26,5 procentpunktiem biežāk kā vidēji Latvijā;
- summētais darba laiks (katru dienu citādāks darba laiks, kopumā nedrīkst pārsniegt 56 stundas nedēļā) – nozarē par 19,9 procentpunktiem biežāk kā vidēji Latvijā;
- pārāk mazs, nevienmērīgi sadalīts apgaismojums – nozarē par 10,4 procentpunktiem biežāk kā vidēji Latvijā;
- fiziska vardarbība darba vietā – nozarē par 9,8 procentpunktiem biežāk kā vidēji Latvijā;

- maiņu darbs (darbs maiņās 8 stundas katru dienu) – nozarē par 9,5 procentpunktiem biežāk kā vidēji Latvijā;
- nemaināms darba temps (piemēram, nodarbinātajam ir jāstrādā tādā tempā, kādā to nosaka darba aprīkojums) – nozarē par 9,1 procentpunktiem biežāk kā vidēji Latvijā;
- smagu priekšmetu nešana vai pārvietošana – nozarē par 8,5 procentpunktiem biežāk kā vidēji Latvijā;
- augsta temperatūra, kuras dēļ svīst pat tad, kad nestrādā – nozarē par 7,1 procentpunktiem biežāk kā vidēji Latvijā;
- pārāk liels, spilgts apgaismojums – nozarē par 6,5 procentpunktiem biežāk kā vidēji Latvijā.

Nozarē retāk minētās atšķirības, kas lielākas par 5 procentpunktiem, konstatētas šādiem riska faktoriem:

- liela darba slodze, daudz darba pienākumu – nozarē par 10,8 procentpunktiem retāk kā vidēji Latvijā;
- alergēni, alergiskas vielas – nozarē par 10,7 procentpunktiem retāk kā vidēji Latvijā;
- vienvēidīgas kustības (piemēram, plaukstu locītavā vai plecos) – nozarē par 9,4 procentpunktiem retāk kā vidēji Latvijā;
- tik skaļš troksnis, ka nākas pacelt balsi, runājot ar cilvēkiem – nozarē par 8,2 procentpunktiem retāk kā vidēji Latvijā;
- ātru un svarīgu lēmumu pieņemšana – nozarē par 7,7 procentpunktiem retāk kā vidēji Latvijā;
- darbs ar datoru (vismaz 2 stundas dienā) – nozarē par 7,4 procentpunktiem retāk kā vidēji Latvijā.

2022. gadā nodarbinātie transporta un uzglabāšanas nozares uzņēmumos aptuveni vienādi bieži kā vidēji Latvijā ir snieguši kādus ieteikumus par darba vides un darba tiesisko attiecību uzlabošanu (nozarē – 26,8% nodarbināto snieguši ieteikumus, vidēji Latvijā – 27,5%).

Nodarbināto aptauja

Saskaņā ar 2022. gada nodarbināto aptaujas rezultātiem transporta un uzglabāšanas nozarē nodarbinātie ar lielāko daļu no pētījumā iekļautajiem darba vides riska faktoriem saskaras biežāk nekā vidēji Latvijā (2. tabula).

2. tabula. Nodarbināto īpatsvars, kuri kaut kādā mērā ir pakļauti darba vides riska faktoru iedarbībai atbilstoši nodarbināto aptaujai transporta un uzglabāšanas nozarē un vidēji Latvijā, %

Darba vides riska faktors	2018		2022	
	Nozarē *	Vidēji Latvijā	Nozarē *	Vidēji Latvijā
Ātru un svarīgu lēmumu pieņemšana	*	*	84,8 (1)	74,8
Darbs piespiedu pozā (piemēram, stāvus, sēdus)	84,3 (1)	75,1	77,0 (2)	60,2
Vienveidīgas kustības (piemēram, plaukstu locītavā vai plecos)	76,8 (2)	66,6	66,3 (3)	56,1
Liela darba slodze, daudz darba pienākumu	*	*	63,8 (4)	62,1
Darbs ārā dažādos laika apstākļos (vasarā un ziemā)	61,3 (5)	33,8	63,2 (5)	35,3
Tiešs kontakts ar cilvēkiem, kuri nav darbinieku Jūsu darba vietā – tādiem kā pircēji, pasažieri, audzēkņi, pacienti, u.tml.	61,0 (6)	60,9	63,0 (6)	65,9
Vibrācija, kuru rada transporta līdzekļi (piemēram, traktori, ekskavatori, smagās automašīnas)	61,6 (4)	22,3	60,2 (7)	18,9
Smagu priekšmetu nešana vai pārvietošana	63,0 (3)	51,0	57,8 (8)	50,8
Caurvējš	50,1 (9)	39,6	57,4 (9)	40,0
Laika trūkums	40,6 (13)	37,9	55,8 (10)	49,8

Darba vides riska faktors	2018		2022	
	Nozarē *	Vidēji Latvijā	Nozarē *	Vidēji Latvijā
Nakts darbs (vairāk nekā 2 stundas laikā no 22.00 – 6.00)	37,3 (15)	16,3	49,1 (11)	22,9
Izgarojumu, dūmu, putekļu vai bīstamu ķīmisku vielu ieelpošana	50,6 (8)	31,4	45,9 (12)	28,6
Darbs ar datoru (vismaz 2 stundas dienā)	42,4 (12)	53,0	44,7 (13)	60,4
Tik skaļš troksnis, ka nākas pacelt balsi, runājot ar cilvēkiem	60,7 (7)	44,4	43,0 (14)	32,4
Summētais darba laiks (katru dienu citādāks darba laiks, kopumā nedrīkst pārsniegt 56 stundas nedēļā)	31,2 (18)	19,0	42,8 (15)	27,5
Vibrācija, kuru rada rokas instrumenti, mašīnas, u.tml.	46,2 (10)	28,9	41,2 (16)	22,3
Mainīgu darbs (darbs maiņās 8 stundas katru dienu)	27,5 (20)	22,8	36,2 (17)	29,0
Augsta temperatūra, kuras dēļ svīst pat tad, kad nestrādā	37,1 (16)	26,0	33,9 (18–19)	25,2
Pārāk mazs, nevienmērīgi sadalīts apgaismojums	24,8 (22)	18,3	33,9 (18–19)	21,0
Darbs augstumā	28,9 (19)	15,9	30,8 (20)	17,6
Zema temperatūra telpās	39,3 (14)	28,9	29,5 (21)	23,9
Darbs ar aprīkojumu (piemēram, slīpmašīnas, frēzes)	17,3 (25)	16,1	27,3 (22)	21,1
Nemaināms darba temps (piemēram, nodarbinātajam ir jāstrādā tādā tempā, kādā to nosaka darba aprīkojums)	21,1 (24)	19,3	24,9 (23)	19,9
Pārāk liels, spilgts apgaismojums	14,2 (27)	11,8	21,4 (24)	13,7
Elektromagnētiskā lauka starojums	12,8 (30)	12,9	20,7 (25)	19,6
Darbs sprādzienbīstamā vidē (piemēram, darbs ar gāzi, smalkiem koka putekļiem)	15,5 (26)	9,8	19,6 (26)	12,4
Distances darbs, teledarbs (darbs, kas netiek veikts tiešajā darba vietā, bet gan citur, piemēram, mājās) – 2018. gadā Attālinātais darbs (tāds darba izpildes veids, ka darbs, kuru nodarbinātais varētu veikt darba devēja uzņēmuma ietvaros, pastāvīgi vai regulāri tiek veikts ārpus uzņēmuma, tai skaitā darbs, ko veic, izmantojot informācijas un komunikācijas – 2022. gadā	13,8 (28)	16,9	19,3 (27)	28,6
Darbs ar sarežģītām, ātri mainīgām tehnoloģijām (t.sk., droniem, robotiem utt.)	*	*	16,9 (28)	15,4
Ķīmiskās vielas, kas izraisa ļaundabīgos audzējus (piemēram, arsēns, benzols, hroma savienojumi, niķeļa savienojumi, u.tml.)	*	*	14,9 (29)	9,9
Cietkoksnes putekļi (ozols, dižskabārdis u.c.)	*	*	14,3 (30)	9,4
Ķīmisko vielu uzsūkšanās caur ādu	22,3 (23)	15,9	14,0 (31–32)	17,2
Bioloģiskie faktori (piemēram, ērcu encefalīts, vīrusu hepatīts, kontakts ar asinīm, dzīvniekiem)	12,9 (29)	12,8	14,0 (31–32)	14,2
Nejonizējošais starojums (ultravioletais, lāzera, infrasarkanais u.c.)	4,5 (35)	6,0	12,7 (33)	8,4
Jonizējošais starojums	7,6 (33)	5,1	9,4 (34)	4,9
Bioloģiskās vielas, kas izraisa ļaundabīgos audzējus (piemēram, vīrushepatīti B un C vīrusi u.tml.)	*	*	6,4 (35)	7,4
Fiziska vardarbība darba vietā	2,0 (37)	3,0	5,9 (36)	3,9
Azbests	3,7 (36)	2,9	4,1 (37)	3,2
Iebiedēšana darba vietā	5,8 (34)	5,3	*	*
Seksuāla uzmākšanās darba vietā	1,5 (38)	1,4	*	*

Darba vides riska faktors	2018		2022	
	Nozarē *	Vidēji Latvijā	Nozarē *	Vidēji Latvijā
Darbs ar sarežģītām, ātri mainīgām tehnoloģijām, ātru un svarīgu lēmumu pieņemšanu	32,0 (17)	28,9	*	*
Virsstundu darbs (strādā ilgāk nekā ir paredzēts darba līgumā)	44,9 (11)	35,0	*	*
Ķīmiskās un bioloģiskās vielas, kas izraisa ļaundabīgos audzējus	10,7 (31)	9,1	*	*
Paaugstināts atmosfēras spiediens	10,5 (32)	6,1	*	*
Darbs ar bīstamajām iekārtām	26,1 (21)	13,1	*	*

Piezīme: * – iekavās norādīta dotā riska faktora pozīcija/vieta konkrētā gadā

Bāze: respondenti 2022. gadā nozarē, n=167; visi respondenti, n=2503, 2018. gadā nozarē, n=148; visi respondenti, n=2502

Avots: nodarbināto aptauja

Pieci biežākie darba vides riska faktori, ko nodarbinātie minējuši 2022. gadā:

- ātru un svarīgu lēmumu pieņemšana – 84,8%;
- darbs piespiedu pozā (piemēram, stāvus, sēdus) – 77,0%;
- vienvēidīgas kustības (piemēram, plaukstu locītavā vai plecos) – 66,3%;
- liela darba slodze, daudz darba pienākumu – 63,8%;
- darbs ārā dažādos laika apstākļos (vasarā un ziemā) – 63,2%.

Ja salīdzina nodarbināto un darba devēju viedokli, tad tikai divi no darba vides riska faktoriem ir minēti starp pieciem biežākajiem abās aptaujās:

- ātru un svarīgu lēmumu pieņemšana;
- darbs ārā dažādos laika apstākļos (vasarā un ziemā).

Aptaujas rezultātu salīdzinājums dinamikā starp 2018. gadu un 2022. gadu transporta un uzglabāšanas nozarē parāda būtiskas izmaiņas (analīzē iekļauti tikai tie darba vides riska faktori, par kuriem abās aptaujās tika uzdoti salīdzināmi jautājumi, uzskaitīti tikai tie riska faktori, kuriem atšķirības ir vismaz 5 procentpunkti):

- tik skaļš troksnis, ka nākas pacelt balsi, runājot ar cilvēkiem – samazinājums par 17,7 procentpunktiem;
- laika trūkums – pieaugums par 15,2 procentpunktiem;
- nakts darbs (vairāk nekā 2 stundas laikā no 22.00 – 6.00) – pieaugums par 11,8 procentpunktiem;
- summētais darba laiks (katru dienu citādāks darba laiks, kopumā nedrīkst pārsniegt 56 stundas nedēļā) – pieaugums par 11,6 procentpunktiem;
- vienvēidīgas kustības (piemēram, plaukstu locītavā vai plecos) – samazinājums par 10,5 procentpunktiem;
- darbs ar aprīkojumu (piemēram, slīpmašīnas, frēzes) – pieaugums par 10 procentpunktiem;
- zema temperatūra telpās – samazinājums par 9,8 procentpunktiem;
- pārāk mazs, nevienmērīgi sadalīts apgaismojums – pieaugums par 9,1 procentpunktiem;
- maiņu darbs (darbs maiņās 8 stundas katru dienu) – pieaugums par 8,7 procentpunktiem;
- ķīmisko vielu uzsūkšanās caur ādu – samazinājums par 8,3 procentpunktiem;
- nejonizējošais starojums (ultravioletais, lāzera, infrasarkanais u.c.) – pieaugums par 8,2 procentpunktiem;
- elektromagnētiskā lauka starojums – pieaugums par 7,9 procentpunktiem;
- darbs piespiedu pozā (piemēram, stāvus, sēdus) – samazinājums par 7,3 procentpunktiem;

- caurvējš – pieaugums par 7,3 procentpunktiem;
- pārāk liels, spilgts apgaismojums – pieaugums par 7,2 procentpunktiem;
- attālinātais darbs (tāds darba izpildes veids, ka darbs, kuru nodarbinātais varētu veikt darba devēja uzņēmuma ietvaros, pastāvīgi vai regulāri tiek veikts ārpus uzņēmuma, tai skaitā darbs, ko veic, izmantojot informācijas un komunikācijas – 2022. gadā – pieaugums par 5,5 procentpunktiem;
- smagu priekšmetu nešana vai pārvietošana – samazinājums par 5,2 procentpunktiem;
- vibrācija, kuru rada rokas instrumenti, mašīnas, u.tml. – samazinājums par 5,0 procentpunktiem.

Ja salīdzina transporta un uzglabāšanas nozarē aptaujāto nodarbināto viedokli ar situāciju vidēji valstī, tad novērojamas būtiskas atšķirības. Nozarē biežāk minēti šādi darba vides riska faktori (norādītas tikai tās atšķirības, kas lielākas par 5 procentpunktiem):

- vibrācija, kuru rada transporta līdzekļi (piemēram, traktori, ekskavatori, smagās automašīnas – nozarē minēta par 41,3 procentpunktiem vairāk kā vidēji Latvijā;
- darbs ārā dažādos laika apstākļos (vasarā un ziemā) – nozarē minēta par 27,9 procentpunktiem vairāk kā vidēji Latvijā;
- nakts darbs (vairāk nekā 2 stundas laikā no 22.00 – 6.00) – nozarē minēts par 26,2 procentpunktiem vairāk kā vidēji Latvijā;
- vibrācija, kuru rada rokas instrumenti, mašīnas, u.tml. – nozarē minēta par 18,9 procentpunktiem vairāk kā vidēji Latvijā;
- caurvējš – nozarē minēts par 17,4 procentpunktiem vairāk kā vidēji Latvijā; procentpunktiem vairāk kā vidēji Latvijā;
- izgarojumu, dūmu, putekļu vai bīstamu ķīmisku vielu ieelpošana – nozarē minēta par 17,3 procentpunktiem vairāk kā vidēji Latvijā;
- darbs piespiedu pozā (piemēram, stāvus, sēdus) – nozarē minēts par 16,8 procentpunktiem vairāk kā vidēji Latvijā;
- summētais darba laiks (katru dienu citādāks darba laiks, kopumā nedrīkst pārsniegt 56 stundas nedēļā) – nozarē minēts par 15,3 procentpunktiem vairāk kā vidēji Latvijā;
- darbs augstumā – nozarē minēts par 13,2 procentpunktiem vairāk kā vidēji Latvijā;
- pārāk mazs, nevienmērīgi sadalīts apgaismojums – nozarē minēta par 12,9 procentpunktiem vairāk kā vidēji Latvijā;
- tik skaļš troksnis, ka nākas pacelt balsi, runājot ar cilvēkiem – nozarē minēta par 10,6 procentpunktiem vairāk kā vidēji Latvijā;
- vienvēidīgas kustības (piemēram, plaukstu locītavā vai plecos) – nozarē minētas par 10,2 procentpunktiem vairāk kā vidēji Latvijā;
- ātru un svarīgu lēmumu pieņemšana – nozarē minēta par 10,0 procentpunktiem vairāk kā vidēji Latvijā;
- augsta temperatūra, kuras dēļ svīst pat tad, kad nestrādā – nozarē minēta par 8,7 procentpunktiem vairāk kā vidēji Latvijā;
- pārāk liels, spilgts apgaismojums – nozarē minēts par 7,7 procentpunktiem vairāk kā vidēji Latvijā;
- maiņu darbs (darbs maiņās 8 stundas katru dienu) – nozarē minēta par 7,2 procentpunktiem vairāk kā vidēji Latvijā;
- darbs sprādzienbīstamā vidē (piemēram, darbs ar gāzi, smalkiem koka putekļiem) – nozarē minēts par 7,2 procentpunktiem vairāk kā vidēji Latvijā;
- smagu priekšmetu nešana vai pārvietošana – nozarē minēta par 7 procentpunktiem vairāk kā vidēji Latvijā;

- darbs ar aprīkojumu (piemēram, slīpmašīnas, frēzes) – nozarē minēts par 6,2 procentpunktiem vairāk kā vidēji Latvijā;
- laika trūkums – nozarē minēts par 6,0 procentpunktiem vairāk kā vidēji Latvijā;
- zema temperatūra telpās – nozarē minēta par 5,6 procentpunktiem vairāk kā vidēji Latvijā;
- ķīmiskās vielas, kas izraisa ļaundabīgos audzējus (piemēram, arsēns, benzols, hroma savienojumi, niķeļa savienojumi, u.tml.) – nozarē minētas par 5,0 procentpunktiem vairāk kā vidēji Latvijā;
- nemaināms darba temps (piemēram, nodarbinātajam ir jāstrādā tādā tempā, kādā to nosaka darba aprīkojums) – nozarē minēts par 5,0 procentpunktiem vairāk kā vidēji Latvijā.

Nozarē retāk minēti šādi darba vides riska faktori (norādītas tikai tās atšķirības, kas lielākas par 5 procentpunktiem):

- darbs ar datoru (vismaz 2 stundas dienā) – nozarē minēts par 15,7 procentpunktiem mazāk kā vidēji Latvijā;
- attālinātais darbs – nozarē minēts par 9,3 procentpunktiem mazāk kā vidēji Latvijā.

2022. gada aptaujā nodarbinātajiem tika jautāts, vai pēdējā gada laikā savā darba vietā viņi ir tikuši informēti par konkrētiem darba aizsardzības jautājumiem (3. tabula).

3. tabula. Nodarbināto īpatsvars transporta un uzglabāšanas nozarē, kuri apgalvo, ka pēdējā gada laikā savā darba vietā tika informēti par darba aizsardzības jautājumiem, %

Darba aizsardzības jautājumi	Jā	Nē	Nav nepieciešams	Grūti pateikt
2018. gads				
Darba vides riska faktori	66,3	17,0	13,1	3,6
Darba vides riska faktoru ietekme uz veselību un nepieciešamās veselības pārbaudes	69,4	20,8	8,3	1,5
Lietojamie individuālās aizsardzības līdzekļi	56,5	10,7	31,6	1,2
Drošas darba metodes	40,3	11,3	45,7	2,7
Situācijas, kad nedrīkst uzsākt darbu un kad darbs ir jāpārtrauc	68,6	11,2	18,1	2,1
Rīcība ārkārtas situācijās	89,6	7,8	1,9	0,7
Darba aizsardzības instrukcijas (parakstoties par iepazīšanos)	95,4	1,2	2,6	0,7
2022. gads				
Darba vides riska faktori	78,7	15,1	5,5	0,7
Darba vides riska faktoru ietekme uz veselību un nepieciešamās veselības pārbaudes	86,1	10,4	3,5	0,0
Lietojamie individuālās aizsardzības līdzekļi	82,3	6,8	10,8	0,0
Drošas darba metodes	60,4	7,5	31,5	0,7
Situācijas, kad nedrīkst uzsākt darbu un kad darbs ir jāpārtrauc	77,3	13,4	8,7	0,7
Rīcība ārkārtas situācijās	89,5	8,1	1,9	0,5
Darba aizsardzības instrukcijas (parakstoties par iepazīšanos)	92,6	6,2	1,2	0,0

Bāze: respondenti 2022. gadā nozarē, n=167; visi respondenti, n=2503, 2018. gadā nozarē, n=148; visi respondenti, n=2502

Avots: nodarbināto aptauja

2022. gadā 92,6% no nozarē nodarbinātajiem norādīja, ka ir saņēmuši informāciju par darba aizsardzības instrukcijām (parakstoties par iepazīšanos; 2018. gadā – 95,4%, vidēji Latvijā 90,2%), kas liecina, ka situācija ir nedaudz pasliktinājusies. Lai gan domājams, ka instruktāžas ir kļuvušas kvalitatīvākās, jo lielāka respondentu daļa nekā 2018. gadā ir minējusi visas tēmas, kuras būtu bijušas jāapskata instruktāžu laikā, tomēr situācija vēl joprojām nav apmierinoša. Tā piemēram, tikai 60,4% no nozares respondentiem ir norādījuši, ka ir saņēmuši informāciju par drošām darba metodēm, turklāt vēl 31,5% uzskata, ka šāda informācija uz viņiem vispār neattiecas.

Preventīvie pasākumi

Darba devēju aptauja

Darba devējiem aptaujas laikā tika uzdots jautājums, kuru darba aizsardzības pasākumu īstenošanā viņi ieguldīja finansiālos līdzekļus pagājušā gada laikā (4. tabula). Pieci biežāk minētie darba aizsardzības pasākumi transporta un uzglabāšanas nozarē ir:

- darba apģērbs un individuālās aizsardzības līdzekļi – 69,3%;
- ugunsdzēsības līdzekļu iegāde, uzturēšana – 64,8%;
- pirmās palīdzības aptieciņu iegāde – 48,6%;
- veselības apdrošināšanas polises (kas sedz arī vakcināciju, obligātās veselības pārbaudes u.c.) – 46,5%;
- darba vides uzlabošana (piemēram, ventilācijas izbūve) – 37,5%.

4. tabula. Darba devēju īpatsvars, kuri minējuši, ka pagājušā gada laikā ieguldījuši finansiālos līdzekļus darba aizsardzības pasākumu veikšanā transporta un uzglabāšanas nozarē un vidēji Latvijā, %

Darba aizsardzības pasākums	2022	
	Nozarē *	Vidēji Latvijā
Darba apģērbam un individuālās aizsardzības līdzekļiem	69,3 (1)	61,3
Ugunsdzēsības līdzekļu iegādei, uzturēšanai	64,8 (2)	56,1
Pirmās palīdzības aptieciņu iegādei	48,6 (3)	43,1
Veselības apdrošināšanas polisēm (kas sedz arī vakcināciju, obligātās veselības pārbaudes u.c.)	46,5 (4)	22,9
Darba vides uzlabošanai (piemēram, ventilācijas izbūve)	37,5 (5)	37,1
Darba vietu ergonomikas uzlabošanai (regulējami galdi, ergonomiski krēsli, modernāks aprīkojums u.tml.)	31,4 (6)	45,4
Nodarbināto obligātajām veselības pārbaudēm (bez polises)	21,7 (7)	28,6
Apmācībai pirmās palīdzības sniegšanā	19,0 (8)	16,2
Ar darbu saistītu ikdienas sadzīves apstākļu uzlabošanai (piemēram, ģērbtuves, dušas, atpūtas telpas)	16,4 (9)	30,7
Drošības zīmju izvietojumam (piemēram, uzmanību – elektrība!)	14,1 (10)	27,7
Nodarbināto vakcinācijai (bez polises)	10,8 (11)	7,2
Nodarbināto informēšanas kampaņas par veselīgu dzīvesveidu (piemēram, par veselīgu uzturu, smēķēšanas ietekmi uz veselību u.tml.)	9,0 (12)	10,5
Darba aizsardzības speciālistu un uzticības personu apmācībai	8,2 (13)	10,9
Nodarbināto sporta iespējām (bez polises)	6,6 (14)	6,9
Darba vides laboratoriskajiem mērījumiem	4,5 (15)	9,5

Darba aizsardzības pasākums	2022	
	Nozarē *	Vidēji Latvijā
Veselību veicinošas vides ierīkošanai (piemēram, drošu velonovietņu izbūvei)	4,5 (16)	5,6

Piezīmes:

* – iekavās norādīta dotā darba aizsardzības pasākuma pozīcija/vieta konkrētā gadā

Bāze:

nozarē, 2022. gadā n=31;

visi respondenti, 2022. gadā n=1013

Avots: darba devēju aptauja

Ja salīdzina situāciju transporta un uzglabāšanas nozarē un vidēji Latvijā, nozarē biežāk konstatēti šādi darba aizsardzības pasākumi:

- veselības apdrošināšanas polises (kas sedz arī vakcināciju, obligātās veselības pārbaudes u.c. – nozarē minētas par 23,6 procentpunktiem biežāk nekā vidēji Latvijā;
- ugunsdzēsības līdzekļu iegāde, uzturēšana – nozarē par 8,7 procentpunktiem biežāk nekā vidēji Latvijā;
- darba apģērbs un individuālās aizsardzības līdzekļi – nozarē par 8,0 procentpunktiem biežāk nekā vidēji Latvijā;
- pirmās palīdzības aptieciņu iegāde – nozarē par 5,5 procentpunktiem biežāk nekā vidēji Latvijā.

Ja salīdzina situāciju transporta un uzglabāšanas nozarē un vidēji Latvijā, nozarē retāk konstatēti šādi pasākumi:

- ar darbu saistītu ikdienas sadzīves apstākļu uzlabošana (piemēram, ģērbtuves, dušas, atpūtas telpas) – nozarē par 14,3 procentpunktiem retāk nekā vidēji Latvijā;
- darba vietu ergonomikas uzlabošana (regulējami galdi, ergonomiski krēsli, modernāks aprīkojums u.tml.) – nozarē par 14,0 procentpunktiem retāk nekā vidēji Latvijā;
- drošības zīmju izvietošana (piemēram, uzmanību – elektrība!) – nozarē par 13,6 procentpunktiem retāk nekā vidēji Latvijā;
- nodarbināto obligātās veselības pārbaudes (bez polises) – nozarē par 6,9 procentpunktiem retāk nekā vidēji Latvijā;
- darba vides laboratoriskie mērījumi – nozarē par 5 procentpunktiem retāk nekā vidēji Latvijā.

Nodarbināto aptauja

Nodarbinātajiem aptaujas laikā tika uzdoti jautājumi par to, vai pagājušā gada laikā viņu darba devējs uzņēmumā nodrošināja dažādus ar darba aizsardzību saistītus pasākumus (5. tabula). Pieci biežākie nodarbināto minētie darba devēju nodrošinātie pasākumi ir šādi:

- ugunsdzēsības līdzekļu iegāde, uzturēšana – 73,2%;
- pirmās palīdzības aptieciņu iegāde – 72,2%;
- veselības apdrošināšanas polises (kas sedz arī vakcināciju, obligātās veselības pārbaudes u.c.) – 70,7%;
- darba apģērba un individuālās aizsardzības līdzekļu nodrošināšana – 69,3%;
- nodarbināto instruktāža un speciālā apmācība (piemēram, ugunsdrošības u.tml. jautājumos) – 69,1%.

5. tabula. Nodarbināto īpatsvars transporta un uzglabāšanas nozarē un vidēji Latvijā, kuri minējuši, ka darba devējs iepriekšējā gadā nodrošināja darba aizsardzības pasākumu veikšanu, %

Darba aizsardzības pasākums	2018		2022	
	Nozarē*	Vidēji Latvijā	Nozarē*	Vidēji Latvijā
Ugunsdzēsības līdzekļu iegāde, uzturēšana	77,7 (1)	70,1	73,2 (1)	69,0
Pirmās palīdzības aptieciņu iegāde	68,0 (4)	59,8	72,2 (2)	62,5
Veselības apdrošināšanas polises (kas sedz arī vakcināciju, obligātās veselības pārbaudes u.c.)	56,3 (6)	48,1	70,7 (3)	55,8
Darba apģērba un individuālās aizsardzības līdzekļu nodrošināšana	71,7 (3)	56,6	69,3 (4)	60,8
Nodarbināto instruktāža un speciālā apmācība (piemēram, ugunsdrošības u.tml. jautājumos)	75,5 (2)	73,0	69,1 (5)	70,3
Drošības zīmju izvietošana (piemēram, uzmanību – elektrība!)	59,1 (5)	59,3	49,9 (6)	49,9
Nodarbināto obligātās veselības pārbaudes (bez polises)	36,6 (8)	40,7	48,3 (7)	55,6
Darba vides riska faktoru novērtēšana	33,7 (10)	28,6	45,8 (8)	45,6
Ar darbu saistītu ikdienas sadzīves apstākļu uzlabošana (piemēram, ģērbtuves, dušas, atpūtas telpas)	33,8 (9)	33,1	39,7 (9)	35,2
Apmācības pirmās palīdzības sniegšanā	41,3 (7)	34,5	38,1 (10)	33,8
Darba vides uzlabošana (piem., ventilācijas izbūve)	26,0 (11)	20,4	30,4 (11)	28,8
Nodarbināto sporta iespēju nodrošināšana (bez polises)	13,5 (14)	12,8	20,2 (12)	14,7
Dažādi veselības veicināšanas pasākumi (piemēram, bezmaksas svaigus sezonas augļus, lekcijas par veselīgu dzīvesveidu, bezmaksas brokastis, pusdienas darbā, sportošanas iespējas, stresa mazināšanas pasākumus u.tml.)	4,9 (15)	8,0	*	*
Nodarbināto vakcinācijas (bez polises)	4,9 (15)	6,9	21,2 (13)	18,9
Darba vides laboratoriskie mērījumi	16,9 (13)	11,8	17,1 (14)	12,1
Darba vietu ergonomikas uzlabošana (regulējami galdi, ergonomiski krēsli, modernāks aprīkojums u.tml.)	18,5 (12)	25,5	11,9 (15)	17,1
Sporta svētki, spēles, pasākumi	*	*	5,2 (16)	2,3
Aktīvā atpūta pie dabas, pārgājieni, ekskursijas	*	*	2,0 (17)	0,9
Pusdienas darbā	*	*	0,7 (18–19)	1,5
Sporta nodarbības (trenažieru vai sporta zāle, baseins, vingrošana, joga u.tml.)	*	*	0,7 (18–19)	1,8

Piezīme:

* – atbilstošs variants konkrētajā pētījumā nebija iekļauts

** – iekavās norādīta dotā darba aizsardzības pasākuma pozīcija/vieta konkrētā gadā

Bāze: respondenti 2022. gadā nozarē, n=167; visi respondenti, n=2503, 2018. gadā nozarē, n=148; visi respondenti, n=2502

Avots: nodarbināto aptauja

Salīdzinot darba devēju nodrošinātos pasākumus, transporta un uzglabāšanas nozarē biežāk nekā vidēji Latvijā konstatēti šādi pasākumi (norādītas atšķirības, kas lielākas par 5 procentpunktiem):

- veselības apdrošināšanas polises (kas sedz arī vakcināciju, obligātās veselības pārbaudes u.c.) – nozarē minētas par 14,9 procentpunktiem biežāk kā vidēji Latvijā;
- pirmās palīdzības aptieciņu iegāde – nozarē minēta par 9,7 procentpunktiem biežāk kā vidēji Latvijā;
- darba apģērba un individuālās aizsardzības līdzekļu nodrošināšana – nozarē minēta par 8,5 procentpunktiem biežāk kā vidēji Latvijā;
- nodarbināto sporta iespēju nodrošināšana (bez polises) – nozarē minētas par 5,5 procentpunktiem biežāk kā vidēji Latvijā;
- darba vides laboratoriskie mērījumi – nozarē minēti par 5,0 procentpunktiem biežāk kā vidēji Latvijā.

Salīdzinot darba devēju nodrošinātos pasākumus, transporta un uzglabāšanas nozarē retāk nekā vidēji Latvijā konstatēti šādi pasākumi (norādītas atšķirības, kas lielākas par 5 procentpunktiem):

- nodarbināto obligātās veselības pārbaudes (bez polises) – nozarē minētas par 7,3 procentpunktiem retāk kā vidēji Latvijā;
- darba vietu ergonomikas uzlabošana (regulējami galdi, ergonomiski krēsli, modernāks aprīkojums u.tml.) – nozarē minēta par 5,2 procentpunktiem retāk kā vidēji Latvijā.

Ja salīdzina nodarbināto un darba devēju viedokli par nodrošinātajiem pasākumiem, tad četri no pieciem biežākajiem abās aptaujās sakrīt:

- ugunsdzēsības līdzekļu iegāde, uzturēšana;
- pirmās palīdzības aptieciņu iegāde;
- veselības apdrošināšanas polises (kas sedz arī vakcināciju, obligātās veselības pārbaudes u.c.);
- darba apģērba un individuālās aizsardzības līdzekļu nodrošināšana;
- nodarbināto instruktāža un speciālā apmācība (piemēram, ugunsdrošības u.tml. jautājumos).

Nodarbinātajiem tika uzdots jautājums, vai viņiem personīgi ir nepieciešams lietot individuālos aizsardzības līdzekļus (piemēram, austiņas, cimdus, aizsargķiveres, respiratorus u.c.). 2022. gada aptaujā uz šo jautājumu apstiprinoši atbildējuši 66,5% nodarbināto (2018. gadā – 47,5%) no transporta un uzglabāšanas nozares, un tas ir par gandrīz 10 procentpunktiem biežāk nekā vidēji Latvijā – 55,8% (2018. gadā – 44,8%). Domājams, ka šādas izmaiņas saistāmas ar COVID-19 pandēmiju un tās ierobežošanai lietojamajiem individuālajiem aizsardzības līdzekļu aizsardzības līdzekļiem.

Līdzīgi kā 2018. gadā, arī 2022. gadā respondenti transporta un uzglabāšanas nozarē nedaudz biežāk nekā vidēji Latvijā ir atbildējuši, ka darba devēji viņus pilnībā ir nodrošinājuši ar nepieciešamajiem individuālās aizsardzības līdzekļiem (2022. gadā: nozarē – 93,1%, vidēji Latvijā – 91,8%; 2018. gadā: nozarē – 89,5%, vidēji Latvijā – 87,7%). Minētās nozares respondenti retāk nekā vidēji Latvijā norādījuši, ka darba devējs individuālos aizsardzības nodrošina tikai daļēji, turklāt situācija ir uzlabojusies gan transporta un uzglabāšanas nozarē, gan vidēji Latvijā (2022. gadā: nozarē – 3,6%, vidēji Latvijā – 6,4%; 2018. gadā: nozarē – 9,0%, vidēji Latvijā – 9,1%). Gan 2018. gadā, gan 2022. gadā situācija attiecībā uz individuālo aizsardzības līdzekļu lietošanu transporta un uzglabāšanas nozarē vērtējama kā labāka nekā vidēji Latvijā:

- 2022. gadā nozarē: vienmēr lieto – 94,2%, dažreiz – 5,8%; vidēji Latvijā: vienmēr lieto – 90,5%, dažreiz – 9,1%;
- 2018. gadā nozarē: vienmēr lieto – 93,2%, dažreiz – 6,8%; vidēji Latvijā: vienmēr lieto – 86,8%, dažreiz – 10,8%.

Darba vides objektīvo mērījumu rezultātu apkopojums transporta un uzglabāšanas nozares uzņēmumos

Rīgas Stradiņa universitātes Darba drošības un vides veselības institūta (turpmāk – RSU DDVVI) Higiēnas un arodslimību laboratorija laika posmā no 1996. gada līdz 2021. gadam transporta un uzglabāšanas nozarē ir veikusi kopā 4619 mērījumus. No veiktajiem mērījumiem visvairāk ir mērīts apgaismojums – 23% (n=1065), troksnis – 17% (n=771), visa ķermeņa vibrācija – 14% (n=646), gaisa temperatūra – 11% (n=527), gaisa kustības ātrums – 11% (n=512), gaisa relatīvais mitrums – 11% (n=506) un organiskie šķīdinātāji – 4% (n=175) (6. tabula). Jāatzīmē, ka visā pārskata periodā mērījumu veikšanu ir ietekmējuši dažādi darba devēju atbalsta projekti. Tā piemēram, laika posmā no 2009. gada līdz 2011. gadam Eiropas Savienības struktūrfondu projekta „Darba attiecību un darba drošības normatīvo aktu praktiska piemērošana nozarēs un uzņēmumos” (Nr.1DP/1.3.1.3.2./08/IPIA/NVA/002) ietvaros ar *de minimis* atbalsta palīdzību darba devējiem tika piedāvāta bezmaksas darba vides novērtēšana, kas sevī ietvēra arī fizikālo faktoru mērījumus. Sākot ar 2019. gadu, darba devēji var piedalīties Eiropas Sociālā fonda projektā „Darba drošības normatīvo aktu praktiskās ieviešanas un uzraudzības pilnveidošana” (Nr.7.3.1.0/16/I/001), kura bīstamo nozaru uzņēmumiem iespējams veikt arī bezmaksas laboratoriskos mērījumus (izņemot apgaismojuma un mikroklimata mērījumus). Lai gan šī atbalsta projekta ietvaros veiktie bezmaksas mērījumi palielina kopējo veikto mērījumu skaitu, tomēr 2020. gadā un 2021. gadā mērījumu skaits ir faktiski samazinājies, kas skaidrojams ar COVID-19 pandēmiju un tās dēļ ieviestajiem epidemioloģiskiem ierobežojumiem. Mērījumu praktiskā realizēšana uzņēmumos bija apgrūtināta, jo uzņēmumi neatļāva savās teritorijās iekļūt nepiederošām personām vai arī to darbība tika apturēta.

6. tabula. Darba vides riska faktoru mērījumu kopējais skaits transporta un uzglabāšanas nozares uzņēmumos, 1996.–2021.g.

Darba vietā vērtētie faktori	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Kopā
Apgaismojums	–	–	4	69	–	–	72	29	43	17	14	–	271	119	129	103	30	148	4	–	–	1	5	–	7	–	1 065
	–	–	40%	58%	–	–	20%	17%	21%	11%	11%	–	63%	70%	22%	30%	21%	16%	4%	–	–	1%	4%	–	6%	–	23%
Troksnis		–	3	–	–	–	63	27	12	29	31	17	1	12	165	71	8	116	22	58	26	20	28	17	3	42	771
	43%	–	30%	–	–	–	17%	16%	6%	19%	24%	68%	0%	7%	28%	20%	6%	13%	23%	46%	30%	28%	23%	20%	2%	38%	17%
Visa ķermeņa vibrācija	–	–	–	5	2	–	32	20	16	10	5	1	40	23	178	72	3	44	30	27	26	12	16	22	45	17	646
	–	–	–	4%	8%	–	9%	12%	8%	7%	4%	4%	9%	14%	30%	21%	2%	5%	32%	22%	30%	17%	13%	26%	36%	15%	14%
Plaukstas-rokas vibrācija	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	29	9	6	3	1	11	9	6	23	97
	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	3%	10%	5%	3%	1%	9%	11%	5%	21%	2%
Gaisa temperatūra	–	–	–	15	5	–	58	25	39	27	34	2	29	6	37	34	24	171	–	4	5	3	5	–	4	–	527
	–	–	–	13%	19%	–	16%	15%	19%	18%	26%	8%	7%	4%	6%	10%	17%	19%	–	3%	6%	4%	4%	–	3%	–	11%
Gaisa kustības ātrums	–	–	2	11	6	–	48	27	40	27	27	2	28	1	37	34	24	174	4	4	3	3	6	–	4	–	512
	–	–	20%	9%	23%	–	13%	16%	20%	18%	21%	8%	7%	1%	6%	10%	17%	19%	4%	3%	3%	4%	5%	–	3%	–	11%
Gaisa relatīvais mitrums	–	–	1	15	6	2	58	25	40	18	5	2	29	6	37	34	24	174	4	4	3	3	12	–	4	–	506
	–	–	10%	13%	23%	17%	16%	15%	20%	12%	4%	8%	7%	4%	6%	10%	17%	19%	4%	3%	3%	4%	10%	–	3%	–	11%
Metināšanas aerosols	–	–	–	1	3	4	7	4	4	7	3	–	13	2	4	–	6	4	2	3	2	3	3	2	3	4	84
	–	–	–	1%	12%	33%	2%	2%	2%	5%	2%	–	3%	1%	1%	–	4%	0%	2%	2%	2%	4%	3%	2%	2%	4%	2%
Mangāns	–	–	–	1	3	1	8	4	4	4	3	–	9	1	3	–	5	3	2	3	2	5	3	1	3	1	69
	–	–	–	1%	12%	8%	2%	2%	2%	3%	2%	–	2%	1%	1%	–	4%	0%	2%	2%	2%	7%	3%	1%	2%	1%	2%
Hroms (kopējais)	–	–	–	–	–	–	7	4	2	3	4	–	1	–	–	–	5	–	–	3	–	–	1	–	3	1	34
	–	–	–	–	–	–	2%	2%	1%	2%	3%	–	0%	–	–	–	4%	–	–	2%	–	–	1%	–	2%	1%	1%
Svins	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	3	–	–	–	–	–	–	5	–	8
	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	0%	–	–	–	–	–	–	4%	–	0%

Darba vietā vērtētie faktori	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Kopā
Dzīvsudrabs	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	3	–	–	–	–	–	–	3	–	6
	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	0%	–	–	–	–	–	–	2%	–	0%
Organiskie šķīdinātāji	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	25	10	5	14	15	29	26	33	18	175
	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	3%	11%	4%	16%	21%	24%	31%	27%	16%	4%
Azbests	–	4	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	5
	–	67%	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1%	–	–	–	–	–	–	0%
Abrazīvie putekļi	–	–	–	–	1	5	7	2	3	7	–	1	4	–	3	–	8	2	3	3	1	3	2	–	1	1	57
	–	–	–	–	4%	42%	2%	1%	1%	5%	–	4%	1%	–	1%	–	6%	0%	3%	2%	1%	4%	2%	–	1%	1%	1%
Koksnes putekļi	–	–	–	–	–	–	8	–	–	1	4	–	2	–	2	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	3	21
	–	–	–	–	–	–	2%	–	–	1%	3%	–	0%	–	0%	–	1%	–	–	–	–	–	–	–	–	3%	1%
Kokvilnas, vilnas, u.tml. putekļi	4	2	–	2	–	–	–	2	–	–	–	–	–	–	1	–	2	–	–	–	–	–	–	–	–	–	13
	57%	33%	–	2%	–	–	–	1%	–	–	–	–	–	–	0%	–	1%	–	–	–	–	–	–	–	–	–	0%
Miltu putekļi	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	3	–	–	–	–	–	–	–	–	3
	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	0%	–	–	–	–	–	–	–	–	0%
Cementa putekļi	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	3	–	–	–	–	–	–	–	3
	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	3%	–	–	–	–	–	–	–	0%
Papīra putekļi	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2	1	–	–	–	–	2	5
	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2%	1%	–	–	–	–	2%	0%
Pelējuma sēne	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	2	–	2	–	7	–	–	12
	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1%	2%	–	3%	–	8%	–	–	0%
Kopā	7	6	10	119	26	12	368	169	203	150	130	25	427	170	596	348	140	899	94	125	86	71	121	84	124	112	4619

Piezīme: – šādi mērījumi attiecīgajā gadā netika veikti vai par šādiem mērījumiem nav pieejama informācija.

Avots: RSU DDVVI

Laika periodā no 2017. gada līdz 2021. gadam visbiežāk ir mērīti tādi darba vides riska faktori kā organisko šķīdinātāju koncentrācija darba vides gaisā, visa ķermeņa vibrācija, troksnis un plaukstas-rokas vibrācija. Ievērojami retāk veikti mikroklimata (gaisa temperatūra, gaisa mitrums, gaisa kustības ātrums) un apgaismojuma mērījumi. Turklāt 2019. un 2021. gadā apgaismojuma un mikroklimata mērījumi netika veikti vispār, kas iespējams, skaidrojams ar daudzparametru mērīšanas iekārtu (kas iekļauj gan luksmetru, gan mikroklimata parametru noteikšanu) pieejamību un to izmantošanu indikatīvo mērījumu veikšanā. Darba devēju atbalsta projekta ietvaros, kas tiek īstenots kopš 2019. gada, apgaismojuma un mikroklimata mērījumi netiek veikti.

Organisko šķīdinātāju (piemēram, aromātisko vai alifātisko ogļūdeņražu, halogēnogļūdeņražu, spirtu, glikolu, aldehīdu, ketonu un esteru) mērījumu skaits pēdējos gados ir nozīmīgi pieaudzis. Tas var būt skaidrojams ar darba aizsardzības speciālistu profesionālās pilnveides semināriem un praktiskajām meistarklasēm par ķīmiskajiem riska faktoriem, kas īstenoti Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras darba aizsardzības preventīvo pasākumu plāna ietvaros. Šajos informatīvajos pasākumos ir apskatīti tādi jautājumi kā ķīmisko vielu un maisījumu iedarbība, marķējums, darba vides riska novērtējums, drošības datu lapas, mērījumu plānošana un rezultātu novērtēšana, ekspozīcijas indeksa aprēķināšana, iegūto rezultātu novērtēšana un saistība ar obligāto veselības pārbaužu veikšanu u.c.). Analizējot veikto organisko šķīdinātāju mērījumu sadalījumu pēc pasūtītājiem, jāatzīmē, ka šo nozīmīgo mērījumu skaita pieaugumu ietekmē 2–3 uzņēmumi, kuri regulāri veic ķīmisko riska faktoru mērījumus kā maksas pakalpojumu. Diemžēl, neskatoties uz to, ka ESF projekta „Darba drošības normatīvo aktu praktiskās ieviešanas un uzraudzības pilnveidošana” ietvaros ir iespēja veikt bezmaksas ķīmisko riska faktoru mērījumus, organisko šķīdinātāju mērījumi šī projekta ietvaros ir veikti ļoti reti, kas varētu liecināt par darba vides riska novērtēšanas veicēju nepietiekošajām zināšanām attiecībā uz ķīmisko riska faktoru novērtēšanu un mērījumu veikšanas nepieciešamību.

Transporta un uzglabāšanas nozarē kopumā no 4619 novērtētām darba vietām gandrīz pusē gadījumu (2064 gadījumos jeb 45%) darba vides riska faktori neatbilda aroda ekspozīcijas robežvērtībai (turpmāk – AER) vai rekomendējamām normām. Analizējot transporta un uzglabāšanas nozarē veikto mērījumu rezultātus, redzams, ka visbiežāk AER vai rekomendējamiem lielumiem neatbilst abrazīvie putekļi – 81% (n=46), gaisa kustības ātrums – 73% (n=375), apgaismojums – 64% (n=678), metināšanas aerosols – 61% (n=51), mangāns – 52% (n=36), temperatūra – 45% (n=236), mitrums – 41% (n=206), plaukstas-rokas vibrācija – 34 % (n=33) un troksnis – 33% (n=256) (7. tabula). Lielais neatbilstību procents miltu, kokvilnas un vilnas putekļiem nav uzskatāms par reprezentatīvu, jo veikto mērījumu skaits ir ļoti mazs. Kopumā nozarē vērojama tendence, ka samazinās darba vides riska faktoru mērījumu skaits, kas neatbilst AER vai rekomendējamiem lielumiem, tomēr jāvērtē katra gada dati atsevišķi, jo variē arī veikto mērījumu skaits.

7. tabula Darba vides riska faktoru mērījumu skaits, kas neatbilst aroda ekspozīcijas robežvērtībām vai rekomendējamiem lielumiem transporta un uzglabāšanas nozares uzņēmumos, 1996.–2021.g.

Darba vietā novērtētie faktori	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Kopā
Apgaismojums	–	–	–	14	–	–	43	6	12	8	6	–	266	116	53	45	6	94	2	–	–	–	2	–	5	–	678
	–	–	–	20%	–	–	60%	21%	28%	47%	43%	–	98%	97%	41%	44%	20%	64%	50%	–	–	–	40%	–	71%	–	64%
Troksnis	2	–	–	–	–	–	20	0	2	5	8	10	0	4	69	30	7	49	3	17	7	9	3	1	1	9	256
	67%	–	–	–	–	–	32%	0%	17%	17%	26%	59%	0%	33%	42%	42%	88%	42%	14%	29%	27%	45%	11%	6%	33%	21%	33%
Visa ķermeņa vibrācija	–	–	–	3	–	–	11	6	4	–	3	–	34	19	24	6	1	3	3	2	1	–	1	1	2	–	124
	–	–	–	60%	–	–	34%	30%	25%	–	60%	–	85%	83%	13%	8%	33%	7%	10%	7%	4%	–	6%	5%	4%	–	19%
Plaukstas-rokas vibrācija	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	21	3	1	–	1	1	–	–	6	33
	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	72%	33%	17%	–	100%	9%	–	–	26%	34%
Gaisa temperatūra	–	–	–	11	1	–	24	9	29	17	27	–	13	3	27	15	10	39	–	4	–	3	4	–	–	–	236
	–	–	–	73%	20%	–	41%	36%	74%	63%	79%	–	45%	50%	73%	44%	42%	23%	–	100%	–	100%	80%	–	–	–	45%
Gaisa kustības ātrums	–	–	1	6	4	–	36	17	37	25	24	2	25	0	35	27	23	100	–	2	3	3	1	–	4	–	375
	–	–	50%	55%	67%	–	75%	63%	93%	93%	89%	100%	89%	0%	95%	79%	96%	57%	–	50%	100%	100%	17%	–	100%	–	73%
Gaisa relatīvais mitrums	–	–	1	1	1	2	48	16	37	5	5	–	12	5	6	10	1	47	–	2	–	–	7	–	–	–	206
	–	–	100%	7%	17%	100%	83%	64%	93%	28%	100%	–	41%	83%	16%	29%	4%	27%	–	50%	–	–	58%	–	–	–	41%
Metināšanas aerosols	–	–	–	–	–	–	3	4	4	5	3	–	7	2	3	–	2	4	2	2	2	1	3	1	2	1	51
	–	–	–	–	–	–	43%	100%	100%	71%	100%	–	54%	100%	75%	–	33%	100%	100%	67%	100%	33%	100%	50%	67%	25%	61%
Mangāns	–	–	–	–	1	–	3	2	1	–	1	–	8	1	2	–	–	2	2	3	2	2	3	1	1	1	36
	–	–	–	–	33%	–	38%	50%	25%	–	33%	–	89%	100%	67%	–	–	67%	100%	100%	100%	40%	100%	100%	33%	100%	52%
Organiskie šķīdinātāji	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	3	3	7	1	3	1	19
	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	4%	–	–	21%	20%	24%	4%	9%	6%	11%
Abrazīvie putekļi	–	–	–	–	1	3	7	1	3	6	–	–	2	–	2	–	6	2	3	2	1	3	2	–	1	1	46
	–	–	–	–	100%	60%	100%	50%	100%	86%	–	–	50%	–	67%	–	75%	100%	100%	67%	100%	100%	100%	–	100%	100%	81%
	3	2	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–		6

Darba vietā novērtētie faktori	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Kopā
Kokvilnas, vilnas, u.tml. putekļi	75%	100%	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	50%	–	–	–	–	–	–	–	–	–	46%
Miltu putekļi	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2	–	–	–	–	–	–	–	–	2
	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	67%	–	–	–	–	–	–	–	–	67%
Kopā	5	2	2	35	8	5	195	61	129	72	77	12	367	150	221	133	57	364	18	35	20	19	34	5	19	19	2064
	71%	33%	20%	29%	31%	42%	53%	36%	64%	48%	59%	48%	86%	88%	37%	38%	41%	40%	19%	28%	23%	27%	28%	6%	15%	17%	45%

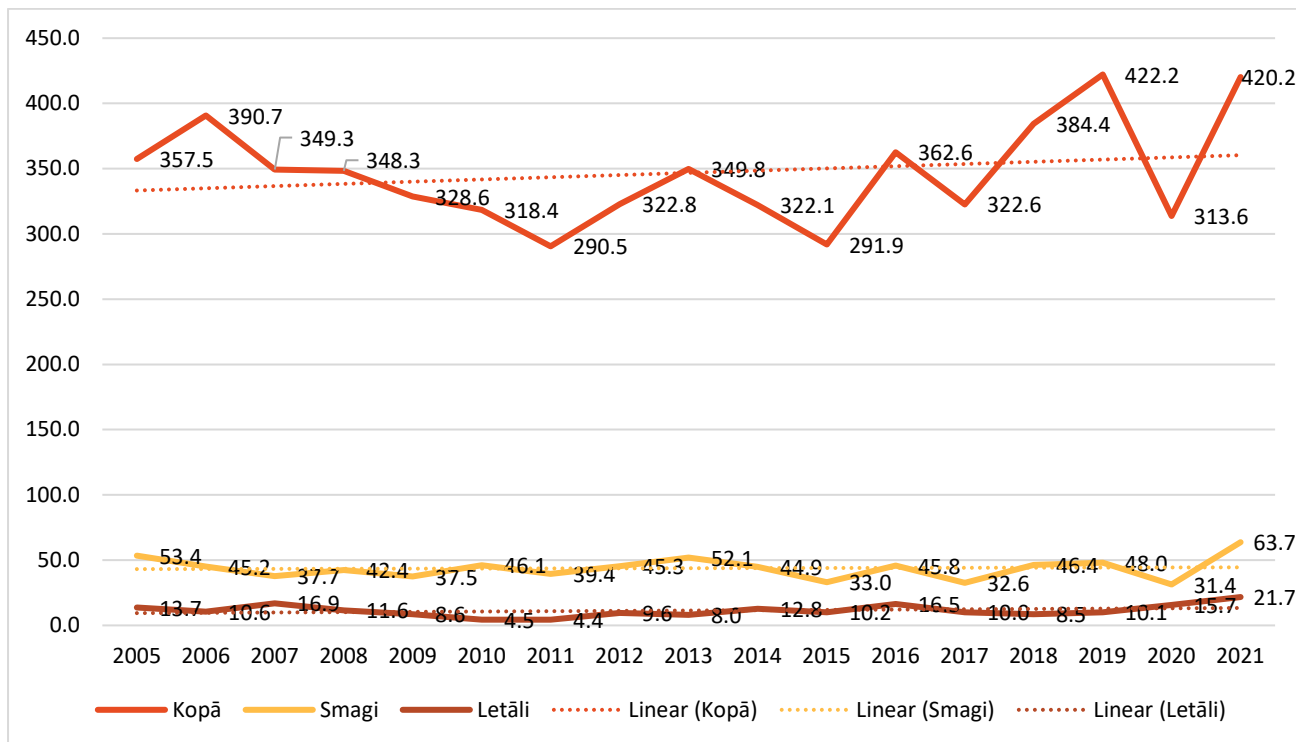
Piezīme: – mērijumi nepārsniedz robežvērtības/atbilst rekomendējamiem lielumiem; šādi mērijumi attiecīgajā gadā netika veikti; par šādiem mērijumiem nav pieejama informācija.
 Avots: RSU DDVVI

Nelaiimes gadījumi darbā transporta un uzglabāšanas nozarē

Iepriekšējā pētījumā nelaimes gadījumu (turpmāk – NG) analīzei izmantoti apkopotie dati par laika posmu no 2002. gada līdz 2016. gadam. Rezultātu aprēķiniem izmantoti Centrālās statistikas pārvaldes (turpmāk – CSP) dati par aizņemto darba vietu skaitu (algotu darbavietu skaits, kurās personas pieņemtas darbā). Savukārt, šajā pētījumā tika izmantoti CSP dati par nodarbināto skaitu transporta un uzglabāšanas nozarē, kas pieejami, sākot no 2005. gada. Lai dati būtu korekti salīdzināmi, tika pieņemts lēmums pārrēķināt visus rezultātus par norādīto periodu.

Laika periodā no 2005. gada līdz 2021. gadam (1.attēls) kopā vidēji reģistrēti 346,8 NG uz 100 000 nodarbinātajiem transporta un uzglabāšanas nozarē. Kopumā nozarē reģistrētajam NG skaitam uz 100 000 nodarbinātajiem ir neliela pieaugoša tendence, sasniedzot augstāko rādītāju tieši pirms COVID-19 pandēmijas 2019. gadā (420,2 NG uz 100 000 nozarē nodarbinātajiem). 2020. gadā novērojams reģistrēto NG samazinājums, bet 2021. gadā šis rādītājs atkal ir palielinājies un ir otrais augstākais pārskata periodā (1. attēls).

1. attēls. NG skaits transporta un uzglabāšanas nozarē uz 100 000 nodarbināto pēc smaguma pakāpes, 2005.–2021.g.

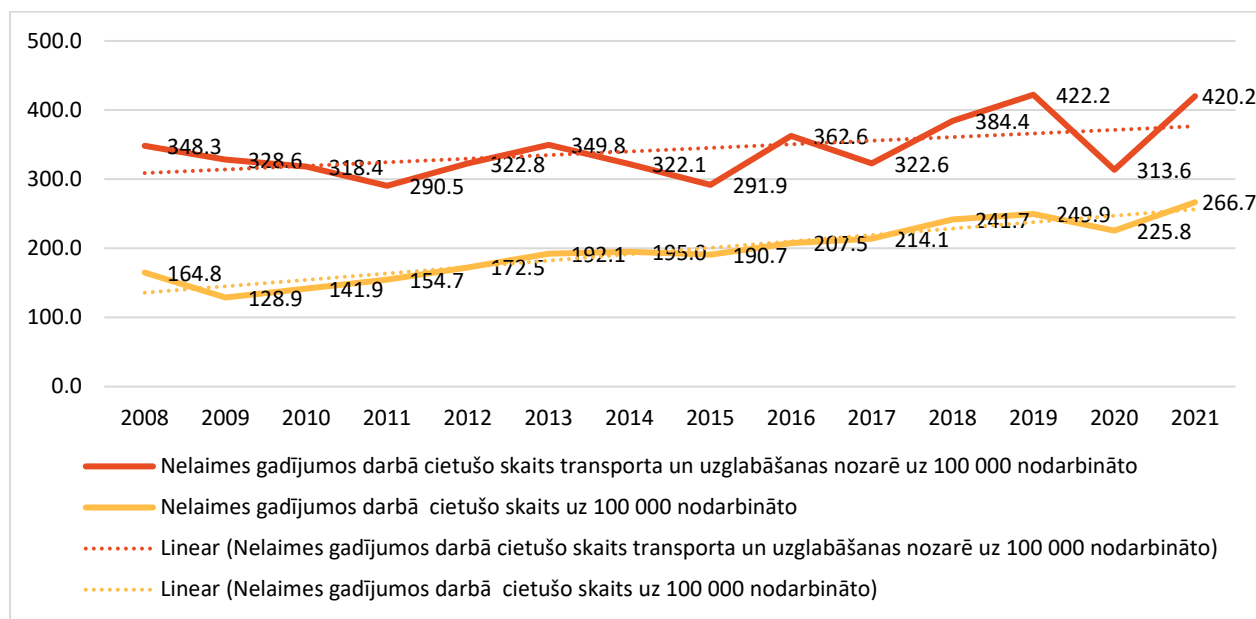

Avots: VDI, CSP, autoru aprēķini

Transporta un uzglabāšanas nozarē smagi cietušo NG darbā augstākais rādītājs reģistrēts 2021. gadā – 63,7 NG uz 100 000 nozarē nodarbinātajiem, kas salīdzinājumā ar citiem gadiem uzskatāms par ļoti augstu rādītāju. Līdzīga situācija novērojama arī attiecībā uz letālo nelaimes gadījumu skaitu – augstākais rādītājs reģistrēts 2021. gadā (21,7 letālie NG uz 100 000 nozarē nodarbinātajiem). Vidēji 17 gadu periodā reģistrēti 43,8 smagie NG darbā uz 100 000 nozarē nodarbinātajiem un 11,4 letālie NG darbā uz 100 000 nodarbinātajiem transporta un uzglabāšanas nozarē. Domājams, ka lielais NG skaits nozarē saistāms ar vairākiem aspektiem. Gan darba devēju, gan nodarbināto aptauju rezultāti liecina, ka ir samazinājies tādu darba devēju īpatsvars, kas neizmeklē darbā notikušos NG. Nozares attīstība COVID-19 pandēmijas apstākļos ir palielinājusi darba slodzi un nozarei piesaistījusi daudz jaunus darbiniekus, kas ietilpst riska grupā attiecībā uz NG. Tāpat iespējamais cēlonis ir saistīts ar darba devēju attieksmi, jo pēc notikuša NG liela daļa aptaujāto darba devēju norādīja, ka nav veikuši nekādus pasākumus, lai novērstu NG atkārtotošanos (sīkāk skatīt tālāk).

Ja salīdzina NG darbā cietušo skaitu uz 100 000 transporta un uzglabāšanas nozarē nodarbinātajiem ar vidējo situāciju valstī, tad jāsecina, ka tas ir būtiski augstāks kā vidēji valstī (2.attēls). Pārskata perioda dati liecina, ka laika posmā no 2008. gada līdz 2021. gadam valstī vidēji reģistrēti 196,2 NG uz 100 000 nodarbinātajiem, bet nozarē – 342,7 NG uz 100 000 nodarbināto, kas ir 1,7 reizes augstāks rādītājs kā valstī. Tomēr šajā nozarē novērojamas lēnākas izmaiņu tendences – gan nozarē, gan vidēji valstī kopējais NG skaits uz 100 000 nodarbinātajiem pieaug, tomēr Latvijā kopumā tas notiek straujāk nekā šajā nozarē.

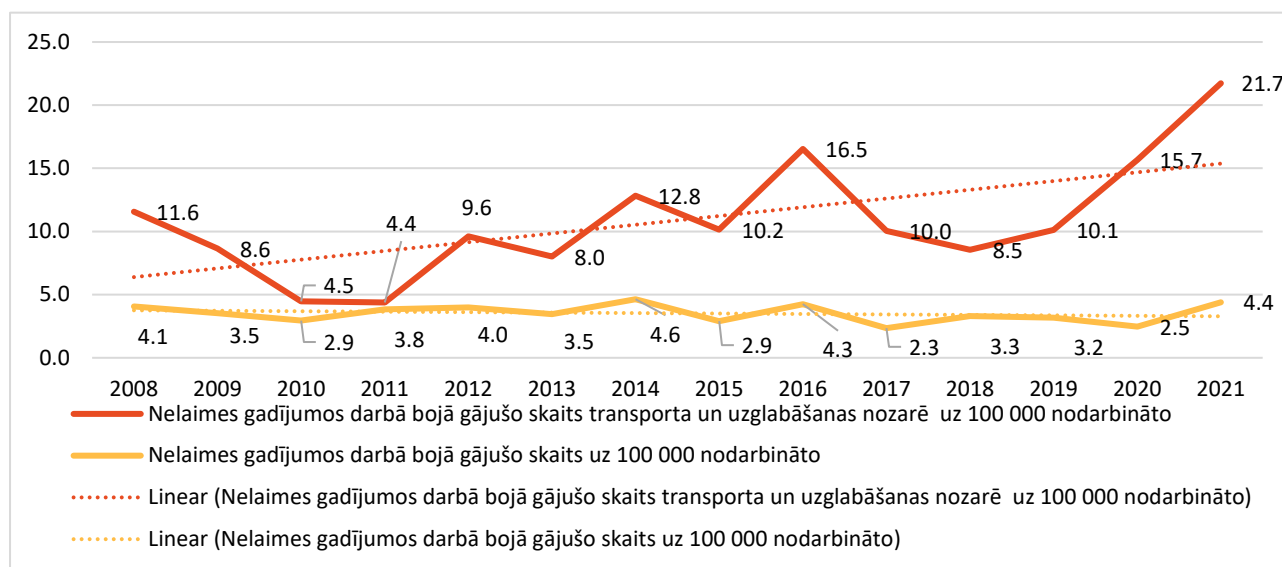
2.attēls. NG darbā cietušo skaits transporta un uzglabāšanas nozarē uz 100 000 nodarbināto un valstī, 2008.–2021.g.

Avots: VDI, CSP, autoru aprēķini

Tomēr būtiskākās atšķirības novērojamas, analizējot letālos NG darbā (3.attēls). Ja vidēji Latvijā bojā gājušo skaits uz 100 000 nodarbinātajiem samazinās, tad transporta un uzglabāšanas nozarē tas strauji pieaug. Iespējams, ka tas skaidrojams ar atšķirībām NG izmeklēšanā, jo nozarē bieži notiek ceļu satiksmes negadījumi un NG ārzemēs, ko izmeklē darba devēji, kas arī ārzemēs notikušās t.s. “dabīgās nāves” reģistrē kā letālos NG. Kopumā NG darbā bojā gājušo skaits transporta un uzglabāšanas nozarē ir 3,1 reizi augstāks nekā valstī reģistrēto letālo NG skaits uz 100 000 nodarbināto (vidējais letālo NG skaits laika posmā no 2008. gada līdz 2021. gadam ir bijis 10,9 NG uz 100 000 nozarē nodarbinātajiem, bet vidēji valstī – 3,5 NG uz 100 000 nodarbinātajiem).

2. attēls. NG darbā bojā gājušo transporta un uzglabāšanas nozarē uz 100 000 nodarbināto, 2008.–2021.g.

Avots: VDI, CSP, autoru aprēķini

Darba devēju aptauja

Atbilstoši darba devēju aptaujas rezultātiem darba devēju īpatsvars transporta un uzglabāšanas nozarē, kas norādījuši, ka pēdējo 3 gadu laikā ir notikuši NG darbā, ir augstāks kā vidēji Latvijā (nozarē – 5,9% jeb 4 aptaujātie darba devēji, vidēji Latvijā – 3,6%). Nozares respondentu īpatsvars, kuri norāda, ka tika aprēķinātas tiešās izmaksas, kas radušās pēc NG darbā, ir lielāks nekā vidēji Latvijā (nozarē 66,8%, vidēji Latvijā – 49,9%). 2022. gadā visi nozarē aptaujātie darba devēji ir norādījuši, ka par notikušo NG ir paziņots Valsts darba inspekcijai (turpmāk – VDI) un šāda situācija ir labāka nekā vidēji Latvijā (70,5%). Jāuzsver, ka šī rezultātu analīze balstīta uz nelielu respondentu skaitu, tāpēc rezultātu interpretācija veicama ar piesardzību.

Analizējot darba devēju viedokli par notikušā NG cēloņiem, situācija transporta un uzglabāšanas nozarē būtiski atšķiras no situācijas vidēji Latvijā. 77,7% no nozares darba devējiem uzskata, ka NG cēlonis ir no darba devēja un nodarbinātā neatkarīgi apstākļi, kas ir būtiski biežāka atbilde kā vidēji Latvijā (43,7%). Vēl 22,3% respondentu uzskata, ka NG notika tāpēc, ka nodarbinātie neievēroja darba aizsardzības prasības.

Pēc notikušā NG, lai izslēgtu vai samazinātu iespēju šādiem NG atkārtoties, darba devējiem ir jāveic darba aizsardzības pasākumi, tomēr 22,3% no darba devējiem ir atzinuši, ka nav veikuši nekādus pasākumus, kas ir daudz sliktāks rādītājs nekā vidēji Latvijā (10,7%). 2022. gada aptaujas rezultāti norāda, ka darba devēji transporta un uzglabāšanas nozarē visbiežāk ir veikuši šādus pasākumus:

- nodarbināto papildu instruktāža, apmācība – 55,5%;
- citi (neprecizēti) pasākumi – 22,3%.

Nodarbināto aptauja

2022. gadā 19,5% (jeb 32) aptaujāto nodarbināto transporta un uzglabāšanas nozarē (2018. gadā – 9,6%) norādījuši, ka pēdējo 3 gadu laikā viņu uzņēmumā ir notikuši NG darbā, kas ir vairāk nekā vidēji Latvijā – 11,9% (2018. gadā – 8,5%). Šādi pētījuma rezultāti liecina, ka situācija nozarē ir būtiski pasliktinājusies. Domājams, ka šāda situācija saistīta ar COVID-19 pandēmijas ietekmi uz nozari – lielāks darba apjoms un jauni darbinieki rada augstāku NG risku. 2022. gadā 88,1% respondentu transporta un uzglabāšanas nozarē norādīja, ka visi darbā notikušie NG tikuši izmeklēti (kas ir situācijas uzlabojums salīdzinājumā ar 2018. gadu, kad 78,9% respondentu norādīja, ka visi vai daži NG tikuši izmeklēti (vidēji Latvijā 2022. gadā – 78,7%, 2018. gadā – 73,2%)).

Kopumā gan darba devēju, gan nodarbināto aptaujas dati liecina, ka lielāks darbā notikušo NG īpatsvars tiek izmeklēts nekā 2018. gadā.

Atbilstoši 2022. gadā aptaujāto respondentu viedoklim transporta un uzglabāšanas nozarē biežākie darbā notikušā NG cēloņi ir bijuši šādi:

- darbinieki neievēroja darba drošības prasības – 2022. gadā: nozarē – 46,4%, vidēji Latvijā – 58,8%; 2018. gadā: nozarē – 33,9%, vidēji Latvijā – 43,5%;
- no darba devēja un darbinieka neatkarīgi apstākļi – 2022. gadā: nozarē – 34,3%, vidēji Latvijā – 58,8%; 2018. gadā: nozarē – 15,6%, vidēji Latvijā – 32,0%;
- gan darba aizsardzības prasību neievērošana no darbinieki puses, gan trūkumi darba organizācijā – 2022. gadā: nozarē – 10,2%, vidēji Latvijā – 8,2%; 2018. gadā: nozarē – 21,1%, vidēji Latvijā – 22,8%;
- trūkumi darba organizācijā – 2022. gadā: nozarē – 3,4%, vidēji Latvijā – 4,2%; 2018. gadā: nozarē – 15,6%, vidēji Latvijā – 9,3%;
- neuzmanība, cilvēciskais faktors – 2022. gadā: nozarē – 3,4 %, vidēji Latvijā – 5,4%.

Savukārt, lai novērstu NG atkārtosanos, saskaņā ar nodarbināto viedokli visbiežāk tika veikti šādi pasākumi:

- nodarbināto instruktāža, apmācība (2022. gadā: nozarē – 68,2%, vidēji Latvijā – 72,0%; 2018. gadā: nozarē – 70,6%, vidēji Latvijā – 53,3%);
- tika pārveidota darba organizācija (2022. gadā: nozarē – 19,2%, vidēji Latvijā – 18,0%; 2018. gadā: nozarē – 7,8%, vidēji Latvijā – 17,0%);
- aprīkojuma nomaiņa vai uzlabošana (2022. gadā: nozarē – 24,6%, vidēji Latvijā – 17,5%, 2018. gadā: nozarē – neviens respondents, vidēji Latvijā – 15,3%).

Nodarbināto veselības traucējumi un arodslimības transporta un uzglabāšanas nozarē

Nodarbināto aptauja

Nodarbinātajiem aptaujas laikā tika uzdots jautājums, vai viņiem ir kādi veselības traucējumi, kuru cēlonis ir darba vidē esošie kaitīgie faktori. Transporta un uzglabāšanas nozarē nodarbinātie šādus veselības traucējumus 2022. gadā ir minējuši biežāk nekā vidēji Latvijā, turklāt dinamiskā novērojams šādu respondentu īpatsvara pieaugums (iespējams, ka tas saistāms ar pieaugušo darba slodzi un tās izmaiņām COVID-19 pandēmijas apstākļos):

- transporta un uzglabāšanas nozarē: 2022. gadā – 27,7 %, 2018. gadā – 17,4%;
- vidēji Latvijā: 2022. gadā – 18,2%, 2018. gadā – 12,7%.

Attiecībā uz slimošanu un oficiālo darbnespējas lapu (slimības lapu) izmantošanu pēdējā gada laikā, nodarbinātajiem tika uzdots jautājums, kuras no aptaujā piedāvātajām situācijām saistībā ar slimošanu pēdējā gada laikā attiecas uz viņiem. 2022. gadā novērojams, ka situācija transporta un uzglabāšanas nozarē ir līdzīga situācijai vidēji Latvijā:

- transporta un uzglabāšanas nozarē: 2022. gadā – 48,4%;
- vidēji Latvijā: 2022. gadā – 48,9%.

Arī situācija attiecībā uz nodarbināto īpatsvaru, kas ir slimojuši, nenoformējot oficiālu darbnespējas lapu, transporta un uzglabāšanas nozarē ir līdzīga situācijai, kas novērojama vidēji Latvijā:

- transporta un uzglabāšanas nozarē: 2022. gadā – 4,0%;
- vidēji Latvijā: 2022. gadā – 5,8%.

2022. gada aptaujas dati liecina, ka transporta un uzglabāšanas nozarē nodarbināto īpatsvars, kas ir slimojuši, bet slimi gājuši uz darbu (strādājuši), ir nedaudz lielāks nekā vidēji Latvijā:

- transporta un uzglabāšanas nozarē: 2022. gadā – 3,6%;
- vidēji Latvijā: 2022. gadā – 2,9%.

Šajā nozarē nodarbināto īpatsvars, kas 2022. gada aptaujā norādījuši, ka pēdējā gada laikā nav slimojuši, ir līdzīgs kā vidēji Latvijā:

- transporta un uzglabāšanas nozarē: 2022. gadā – 44,7%;
- vidēji Latvijā: 2022. gadā – 43,6%.

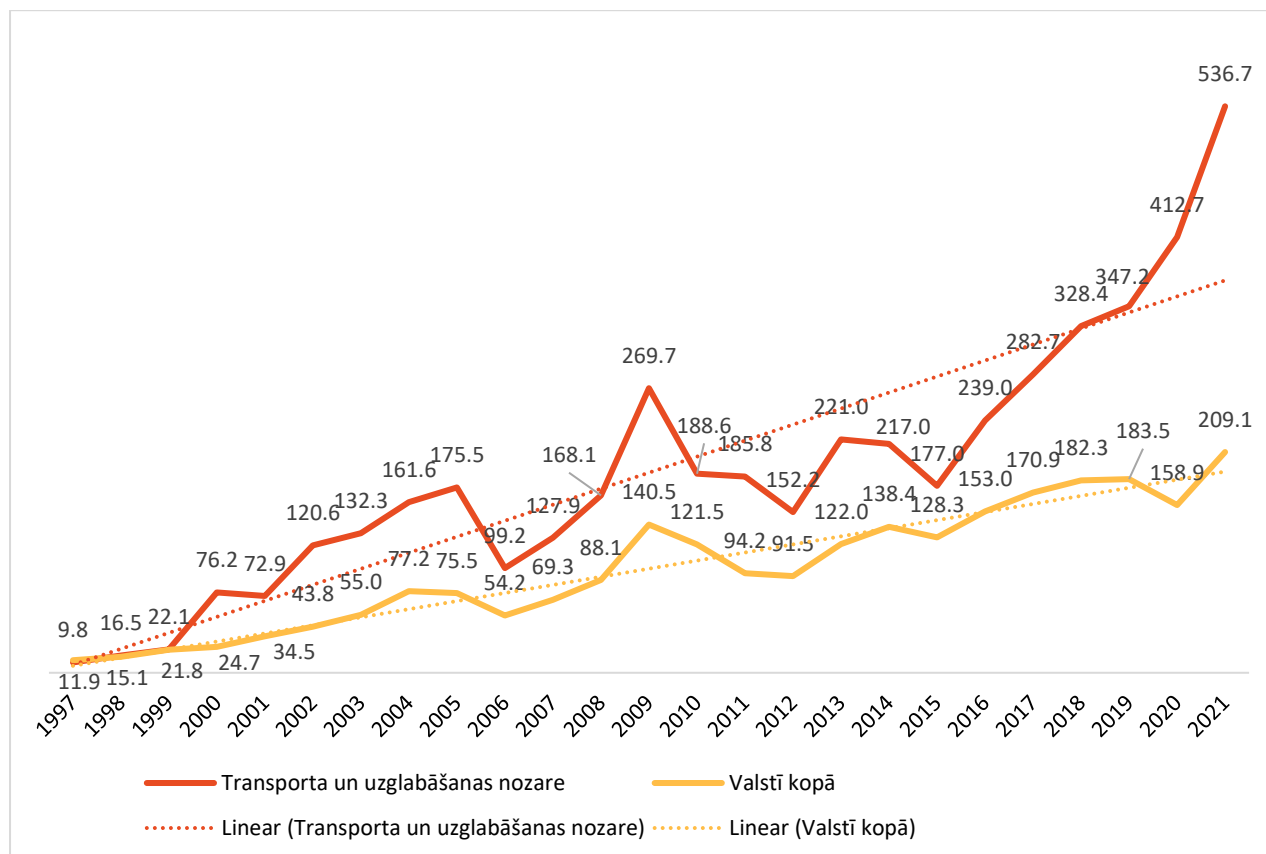
Transporta un uzglabāšanas nozarē minēti dažādi iemesli, kāpēc netika noformēta slimības lapa. Kopumā ir minēti šādi iemesli – saslimšana sākās brīvdienā/atvaļinājuma laikā; līdz darba atsākšanai veselības stāvoklis uzlabojās (34,8%), slimības lapa netiek apmaksāta vai arī tiek apmaksāta tikai daļēji (finansiāli neizdevīgi) (16,3%), bija iespējams samainīties ar kolēģiem, nebija nepieciešamības/ darbu iespējams paveikt vēlāk (16,3%), nebija, kas aizvieto, bija daudz/specifiska darba (16,3%), iespējams daba pienākumus veikt attālināti mājās (16,3%), grūti pateikt (16,3%).

Arodslimības

Jau kopš 2000. gada transporta un uzglabāšanas nozarē ik gadu reģistrē vairāk arodslimniekus nekā vidēji valstī. 2021. gadā reģistrēti 7 reizes vairāk arodslimnieki nekā pirms 20 gadiem – 2001. gadā. Kopš 2015. gada vērojams īpaši straujš un augšupejošs reģistrēto arodslimnieku pieaugums, 2021. gadā sasniedzot visu laiku augstāko rādītāju – 536,7 arodslimnieki uz 100 000 nozarē nodarbinātajiem (4.attēls).

Transporta un uzglabāšanas nozarē ir arī augstāks reģistrēto AS skaits uz 1 arodslimnieku. Ja 2021. gadā valstī vidēji uz 1 arodslimnieku reģistrētas 4,8 AS, tad transporta un uzglabāšanas nozarē – 5,2, un arī šis ir visu laiku augstākais rezultāts.

3. attēls. Pirmreizēji reģistrēto arodslimnieku skaita dinamika (uz 100 000 nodarbināto) transporta un uzglabāšanas nozarē, 1997.–2021.g.

Datu avots: Slimību profilakses un kontroles centrs, Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs; CSP: Nodarbināto skaits 15–74 gadu vecumā pēc dzimuma; autoru aprēķini

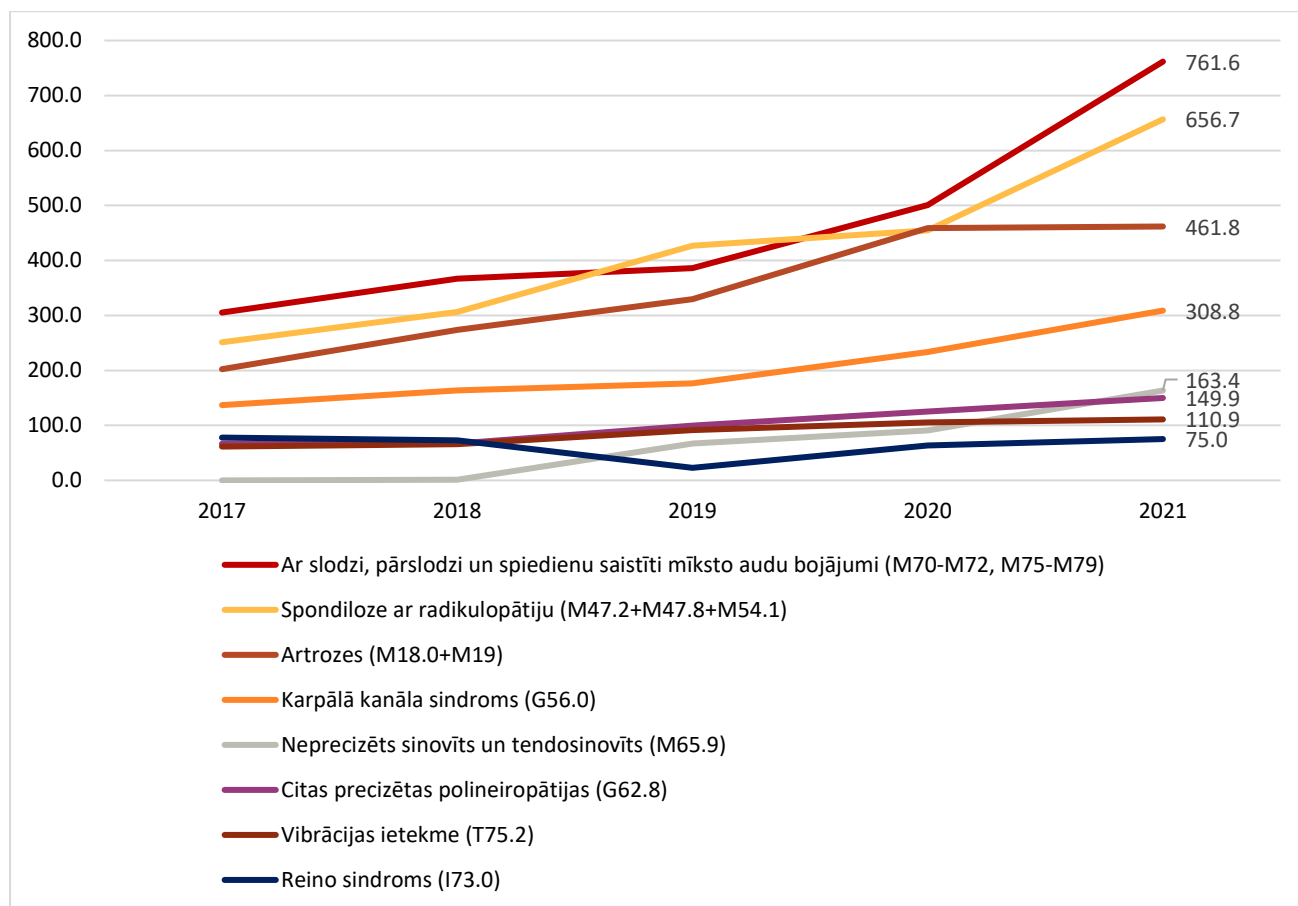
Aplūkojot AS biežuma sadalījumu transporta un uzglabāšanas nozarē pēdējos 5 gados, redzams, ka izplatītākie ir ar slodzi, pārslogu un spiedienu saistīti mīksto audu bojājumi. 2021. gadā reģistrēts visu laiku augstākais skaits – 761,6 AS gadījumi uz 100 000 nozarē nodarbinātajiem. Salīdzinoši bieži izplatīta ir arī spondilozes ar radikulopātiju un artrozes. 2021. gadā reģistrēti 656,7 spondilozes ar radikulopātiju un 461,8 artrozes gadījumi uz 100 000 nozarē nodarbinātajiem. 2021. gada augstie rādītāji varētu būt saistīti ar COVID-19 ierobežojumiem un nepietiekamo veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību 2020. gadā. Nozarē izplatīti ir arī karpālā kanāla sindroma gadījumi – 2021. gadā reģistrēti 308,8 gadījumi uz 100 000 nozarē nodarbinātajiem (5. attēls. 8. tabula).

Kopumā pa gadiem biežāk noteikto AS izplatība ir bijusi mainīga, un pēdējos 5 gados vērojamas izmaiņas starp izplatītākajām AS transporta un uzglabāšanas nozarē. Pēdējos gados īpaši daudz reģistrēti neprecizēts sinovīts un tenosinovīts (M65.9.) gadījumi – ja 2017. gadā vēl netika reģistrēts šāds viens, tad 2021. gadā 163,4 uz 100 000 nozarē nodarbinātajiem. Domājams, ka šo slimību skaita pieaugums ir saistāms ar labākām diagnostikas iespējām (piemēram, specializētām ultrasonogrāfijas iekārtām, kas spēj agrīni atklāt dažādus mīksto audu iekaisumus), labākām ārstu zināšanām, kas ļauj potenciālajiem arodslimniekiem ar sūdzībām par balsta un kustību sistēmas slimībām PKUS ARMC veikt papildus izmeklējumus, tādējādi diagnosticējot vairāk slimības vienlaikus. Iepriekš starp izplatītākajām diagnozēm nav atrodamas arī citas precizētas polineuropātijas,

Reino sindroms un elkoņa nerva pataloģija, bet 2021. gadā reģistrēti 149,9 polineuropātijas, 75,0 Reino sindroma un 64,5 elkoņa nerva pataloģijas gadījumi uz 100 000 nozarē nodarbinātajiem.

Atšķirībā no citām nozarēm aktualitāti nezaudē arī tādas diagnozes kā vibrācijas ietekme (augšupejošs pieaugums) un trokšņa ietekme uz iekšējo ausi. Pēdējos 5 gados ik gadu reģistrēti vidēji 60 – 110 vibrācijas ietekmes gadījumi un vidēji 35 – 60 trokšņa ietekmes uz iekšējo ausi gadījumi uz 100 000 nozarē nodarbinātajiem.

4. attēls. Izplatītāko AS biežuma sadalījums pa gadiem transporta un uzglabāšanas nozarē uz 100 000 nozarē nodarbināto, 2017.–2021.g.

*Uzskatāmības dēļ grafikā attēlotas 8 izplatītākās diagnozes

Datu avots: Slimību profilakses un kontroles centrs, Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs; CSP: Nodarbināto skaits 15–74 gadu vecumā pēc dzimuma, autoru aprēķini

8.tabula. Izplatītāko AS biežuma sadalījums pa gadiem transporta un uzglabāšanas nozarē uz 100 000 nodarbināto, 2017.–2021.g.

Gads	Ar slodzi, pārslodzi un spiedienu saistīti mīksto audu bojājumi (M70–M72, M75–M79)	Spondilozes ar radikulopātiju (M47.2+M47.8+M54.1)	Artrozes (M18.0+M19)	Karpālā kanāla sindroms (G56.0)	Neprecizēts sinovīts un tenosinovīts (M65.9.)	Citas precizētas polineuropātijas (G62.8)	Vibrācijas ietekme (T75.2)	Reino sindroms (I73.0)	Elkoņa nerva pataloģija (G56.2)	Trokšņa ietekme uz iekšējo ausi (H83.3)
2017	305,3	251,3	202,3	136,9	0,0	66,6	61,6	77,9	11,3	35,2
2018	366,8	306,1	273,9	163,6	1,2	66,9	65,7	73,1	14,9	59,5
2019	386,3	426,6	329,7	176,3	67,3	99,6	91,5	22,9	25,6	48,5
2020	500,7	454,5	458,9	233,8	90,9	125,5	105,3	63,5	54,8	41,8
2021	761,6	656,7	461,8	308,8	163,4	149,9	110,9	75,0	64,5	34,5

Datu avots: Slimību profilakses un kontroles centrs, Ar noteiktām slimībām slimojošu pacientu reģistrs; CSP: Nodarbināto skaits 15–74 gadu vecumā pēc dzimuma, autoru aprēķini

Izplatītākās AS transporta un uzglabāšanas nozarē pa gadiem ir mainījušās, un dinamikā no 1996. gada apkopotās diagnozes ne visas ir salīdzināmas ar šobrīd aktuālajām (veikta cita veida diagnožu apvienošana). Tomēr redzams, ka arī iepriekšējā periodā līdz 2016. gadam transporta un uzglabāšanas nozarē bieži bija sastopamas AS, kas saistītas ar skeleta, muskuļu un saistaudu bojājumiem – ar slodzi, pārslodzi un spiedienu saistīto mīksto audu bojājumi, spondilozes ar radikulopātiju un karpālā kanāla sindroms, tomēr reģistrēto gadījumu bijis būtiski mazāks. Pēdējos 5 gados vērojams vairākkārtējs ar slodzi, pārslodzi un spiedienu saistīto mīksto audu bojājumu, spondilozes un atrofu gadījumu pieaugums. Sīkāk ar iepriekšējā perioda datiem var iepazīties pētījuma „Darba apstākļi un riski Latvijā 2017–2018” pielikumā “Transporta, glabāšanas un sakaru nozare”.

Secinājumi

1. Ja darba devēji transporta un uzglabāšanas nozarē 2022. gadā uzņēmuma atbilstību Darba aizsardzības likuma prasībām novērtēja labāk nekā vidēji Latvijā, tad nodarbināto vērtējums ir pretējs – vērtējums nozarē bija nedaudz sliktāks kā vidēji Latvijā. Turklāt jāuzsver, ka saskaņā ar nodarbināto aptaujas rezultātiem situācija nozarē nav mainījusies (gan 2018. gadā, gan 2022. gadā vidējais vērtējums ir bijis vienāds – 8,8). Iespējams, ka šādi rezultāti saistāmi ar COVID-19 pandēmijas ietekmi uz nozares attīstību – pandēmijas laikā būtiski pieauga dažādu transporta pakalpojumu sniedzēju skaits, bet, attīstoties jauniem uzņēmumiem, bieži darba devēji pārvērtē paveikto darba aizsardzības jomā.
2. Saskaņā ar 2022. gada nodarbināto aptaujas rezultātiem transporta un uzglabāšanas nozarē nodarbinātie tādus veselības traucējumus, kuru cēlonis ir darba vidē esošie kaitīgie faktori, ir minējuši biežāk nekā vidēji Latvijā, turklāt dinamikā novērojams šādu respondentu īpatsvara pieaugums (2022. gadā – 27,7%, 2018. gadā – 17,4%). Iespējams, ka šādi pētījuma rezultāti saistāmi ar darba slodzes pieaugumu un izmaiņām COVID-19 pandēmijas apstākļos.
3. Pārskata periodā vidējais NG darbā cietušo skaits uz 100 000 transporta un uzglabāšanas nozarē nodarbinātajiem ir 1,7 reizes augstāks kā vidēji valstī. Tomēr šajā nozarē novērojamas lēnākas izmaiņu tendences – gan nozarē, gan vidēji valstī kopējais NG skaits uz 100 000 nodarbinātajiem pieaug, tomēr Latvijā kopumā tas notiek straujāk nekā šajā nozarē.
4. Būtiskākās atšķirības novērojamas, analizējot letālos NG. Ja vidēji Latvijā bojā gājušo skaits uz 100 000 nodarbinātajiem samazinās, tad transporta un uzglabāšanas nozarē salīdzinoši strauji pieaug. Kopumā NG darbā bojā gājušo skaits transporta un uzglabāšanas nozarē ir 3,1 reizes augstāks nekā valstī reģistrēto letālo NG skaits uz 100 000 nodarbinātajiem.
5. Domājams, ka lielais NG skaits nozarē saistāms ar vairākiem aspektiem. Gan darba devēju, gan nodarbināto aptauju rezultāti liecina, ka ir samazinājies tādu darba devēju īpatsvars, kas neizmeklē darbā notikušos NG. Nozares attīstība COVID-19 pandēmijas apstākļos ir palielinājusi darba slodzi un nozarei piesaistījusi daudz jaunus darbiniekus, kas ietilpst riska grupā attiecībā uz NG.
6. Jau kopš 2000. gada transporta un uzglabāšanas nozarē ik gadu reģistrē vairāk arodslimniekus nekā vidēji valstī. 2021. gadā reģistrēti 7 reizes vairāk arodslimnieki nekā pirms 20 gadiem – 2001. gadā. Kopš 2015. gada vērojams īpaši straujš un augšupejošs reģistrēto arodslimnieku pieaugums. Nozarē visbiežāk reģistrētās AS ir ar slodzi, pārslogu un spiedienu saistīti mīksto audu bojājumi, spondilozes ar radikulopātiju un artrozes. Domājams, ka šādi rezultāti saistāmi ar labākas diagnostikas iespējām. 2021. gadā uz vienu arodslimnieku nozarē reģistrētas vidēji 5,2 AS.
7. Laika periodā no 2017. līdz 2021. gadam no laboratoriskajiem darba vides mērījumiem visbiežāk tikuši mērīti organiskie šķīdinātāji, visa ķermeņa vibrācija, troksnis un plaukstas-rokas vibrācija. Ievērojami retāk veikti mikroklimata un apgaismojuma mērījumi.
8. Neskatoties uz to, ka ESF projekta „Darba drošības normatīvo aktu praktiskās ieviešanas un uzraudzības pilnveidošana” ietvaros kopš 2019. gada darba devējiem ir iespēja izmantot bezmaksas ķīmisko riska faktoru mērījumus, organisko šķīdinātāju mērījumi projekta ietvaros faktiski nav veikti, kas varētu liecināt par darba vides riska novērtēšanas veicēju nepietiekošajām zināšanām attiecībā uz ķīmisko riska faktoru novērtēšanu un mērījumu veikšanas nepieciešamību.
9. Kopumā no 4619 transporta un uzglabāšanas nozares darba vietām, kurās veikti laboratoriskie darba vides mērījumi, gandrīz pusē gadījumu – 2046 jeb 45% – darba vides riska faktori neatbilst pieļaujamām vai rekomendējamām normām. Visbiežāk AER vai rekomendējamiem lielumiem neatbilst: abrazivie putekļi, gaisa kustības ātrums, apgaismojums, metināšanas aerosols un mangāns, gaisa temperatūra, relatīvais mitrums, plaukstas-rokas vibrācija un troksnis. Pēdējos piecos gados ir vērojams situācijas uzlabojums, jo neatbilstību īpatsvars ir samazinājies.

Ieteikumi un to realizācija

Ieteikumi no pētījuma „Darba apstākļi un riski Latvijā 2009–2010” un to realizācijas novērtējums

Ieteikums

Ņemot vērā to, ka 52% no veiktajiem visa ķermeņa vibrācijas mērījumiem neatbilst aroda ekspozīcijas robežvērtībai un to, ka praktiski nav veikti vietējās vibrācijas mērījumi, savukārt arodslimību statistika uzrāda vibrācijas izraisīto seku arodslimību un karpālā kanāla sindromu skaita pieaugumu, lielāku uzmanību būtu jāpievērš kvalitatīvai riska novērtēšanai un pasākumu plānošanai tieši attiecībā uz šiem riska faktoriem.

Realizācijas novērtējums pētījuma „Darba apstākļi un riski Latvijā 2019–2021” laikā

Šis ieteikums ir vērtējams kā daļēji izpildīts, jo visi pēc 2010. gada gatavotie informatīvie materiāli satur informāciju par vibrācijas līmeņiem un veicamajiem pasākumiem. Šāda informācija ir iekļauta arī informatīvajos semināros, kuros runāts par transporta nozari.

Nozares uzņēmumos kopš 2013. gada veikti 47 plauktas-rokas vibrācijas mērījumi, ir izveidoti 4 jauni informatīvie materiāli (pieejami www.stradavesels.lv), kuros ir iekļauta informācija par vibrāciju kā nozīmīgu riska faktoru, kā arī šajā periodā ir izveidots OiRA rīks darba vides riska faktoru novērtēšanai autotransporta un automobiļu apkopes un remonta uzņēmumos. Tomēr jāņem vērā, ka tādu arodslimību kā karpālā kanāla sindroms rādītāji nozarē vēl joprojām ir augsti, tādēļ ieteikums vēl joprojām ir aktuāls.

Realizācijas novērtējums pētījuma „Darba apstākļi un riski Latvijā 2019–2021” laikā

Pēdējos piecos gados ir vērojams situācijas uzlabojums, jo neatbilstību īpatsvars ir samazinājies. Līdz ar to nav nepieciešams īstenot specifiskus informēšanas pasākumus attiecībā uz vibrācijas mērījumu veikšanu. Gan visa ķermeņa, gan plauktas-rokas vibrācija ir uzskatāma par vienu no darba vides riska faktoriem, kas raksturīgi šajā nozarē, un tam pievēršama līdzvērtīga uzmanība kā troksnim u.c. nozarei raksturīgiem riska faktoriem.

Ieteikumi no pētījuma „Darba apstākļi un riski Latvijā 2017–2018”

Ieteikums

VDI tematisko pārbaūžu veikšanas laikā transporta un uzglabāšanas nozares uzņēmumos pastiprināti nepieciešams pārbaudīt, vai nodarbinātajiem ir veiktas OVP, vienlaikus informējot darba devējus par ieguvumiem, ko rada šo pārbaūžu veikšana. Tāpat šo pārbaūžu ietvaros jāinformē darba devēji par NG, kas notikuši līdzīga profila uzņēmumos, fokusējoties uz to cēloņiem, kā arī pasākumiem, kurus nepieciešams veikt, lai līdzīgi negadījumi nenotiktu.

Realizācijas novērtējums pētījuma „Darba apstākļi un riski Latvijā 2019–2021” laikā

Saskaņā ar VDI darbības gada pārskatiem (par 2018., 2019., 2020. un 2021. gadu), VDI tematisko pārbaudi darba aizsardzībā transporta un uzglabāšanas nozarē nav veikusi, kuras fokuss būtu bijis saistīts ar nodarbināto veselības jautājumiem. Tomēr ņemot vērā straujo NG skaita pieaugumu (it īpaši letālo NG) un AS skaita pieaugumu, kopumā nozarē būtu veicamas regulāras preventīvās pārbaudes darba aizsardzības jomā.

Ieteikums

Specifiski šīs nozares darba devējiem un nodarbinātajiem nepieciešams paredzēt informatīvas aktivitātes par darba vides riska faktoru ietekmi uz veselību (īpaši koncentrējoties tieši uz ergonomiskiem riska faktoriem), drošām darba metodēm, atslodzes vingrinājumu un citu veselību veicinošu pasākumu īstenošanu. To iespējams veikt, veidojot jaunus vai uzlabojot jau gatavos vizuālos materiālus un izplatot tos gan ar sociālo tīklu palīdzību, gan drukātā formātā nozares uzņēmumu tematisko pārbaužu ietvaros. Materiāliem jāilustrē gadījumi, kad līdzīgos uzņēmumos strādājošiem attīstījušās arodslimības, piedāvājot konkrētus soļus, ko katrs darba devējs un nodarbinātais varētu veikt, lai mazinātu darba vides riska faktoru ietekmi darba vietā.

Realizācijas novērtējums pētījuma „Darba apstākļi un riski Latvijā 2019–2021” laikā

Ieteikums nav īstenots un ir aktuāls arī pētījuma „Darba apstākļi un riski Latvijā 2019–2021” laikā.

Ieteikums

Ir jāveido nozares darba devējiem un darba aizsardzības speciālistiem specifiski semināri par nozarē biežāk sastopamajiem NG, to reģistrāciju atbilstoši normatīvo aktu prasībām, to cēloņiem un konkrētiem soļiem, ko katrs darba devējs un darba aizsardzības speciālists varētu veikt, lai novērstu to atkārtos. Semināru ietvaros jāpievērš uzmanība arī tādu darba aizsardzības pasākumu veikšanai kā regulāras obligātās veselības pārbaudes un nodarbināto informēšana par veselīgu dzīvesveidu, jo nozarē salīdzinoši bieži notiek NG bez acīmredzamām traumām. Lai piesaistītu nozares darba devējus, nepieciešams sadarboties ar nozares darba devēju asociācijām un biedrībām.

Realizācijas novērtējums pētījuma „Darba apstākļi un riski Latvijā 2019–2021” laikā

Pārskata periodā LDDK ir organizējusi semināru par mainīgo darba vidi transporta un loģistikas nozarē, tomēr to saturs nav bijis saistīts ar NG. Tomēr ņemot vērā straujo NG skaita pieaugumu (it īpaši letālo NG) un AS skaita pieaugumu, ir būtiski organizēt seminārus darba aizsardzības speciālistiem gan par nozarē notikušajiem NG, gan biežākajām AS.

Ieteikums

Informatīvos materiālus par NG nozarē jāveido tā, lai tie attēlotu ne tikai NG cēloņus vai sekas un kalpotu kā brīdinājums par NG risku, bet arī būtu viegli uztverami un sniegtu informāciju par nepieciešamajiem darba aizsardzības pasākumiem. Piemēram, NG karte attēlo notikušos NG nozarē dažādās Latvijas un Eiropas vietās, tomēr tajā nav pievienota informācija par nepieciešamajiem uzlabojumiem darba vidē, lai novērstu šādu NG atkārtos. Turklāt informācija NG kartē par nozari netiek kategorizēta, piemēram, pēc NG veidiem vai izraisošajiem riska faktoriem, kas to padara mazāk pārskatāmu.

Realizācijas novērtējums pētījuma „Darba apstākļi un riski Latvijā 2019–2021” laikā

Ieteikums nav īstenots un ir aktuāls arī pētījuma „Darba apstākļi un riski Latvijā 2019–2021” laikā.

Ieteikums

Būtu nepieciešams uzlabot nozarē nodarbināto izpratni par darba aizsardzības pasākumu nozīmi un veicināt līdzdalību darba aizsardzības prasību nodrošināšanā. Ir jāveido attieksme uz darba aizsardzību, kas iekļauj ne tikai formālu parakstīšanos par sniegtajām darba aizsardzības instrukcijām, bet arī izpratni par drošu darba vidi un drošu darba metožu izmantošanu. Lai to panāktu, būtu jāturpina veikt informatīvās kampaņas nodarbinātajiem par darba vides riskiem un nepieciešamajiem darba aizsardzības pasākumiem nozarē, piemēram, tematisko pārbaužu laikā nozares uzņēmumiem izplatot jau sagatavotos plakātus, kā arī pielāgojot rīku darba vides risku novērtēšanai OiRA, lai to mācību nolūkos varētu izmantot arī nodarbinātie. Tāpat būtu jāieieš zināšanu pārbaudes mehānisms testa veidā par nodarbināto apmācībās un instruktāžās sniegto informāciju. Lai to panāktu, būtu nepieciešams sagatavot testa jautājumu un atbilžu kopumu par transporta un uzglabāšanas nozarē aktuālākajiem darba aizsardzības jautājumiem, tostarp drošām darba

metodēm. Testa materiālus kā paraugus jāievieto www.stradavesels.lv, līdzīgi kā jau pieejamie paškontroles jautājumi būvniecībā. Šo testu nodarbinātajiem vadītu atbildīgie par apmācību un instruktāžu veikšanu uzņēmumā.

Realizācijas novērtējums pētījuma „Darba apstākļi un riski Latvijā 2019–2021” laikā

Pētnieku uzskatā šis ieteikums ir ļoti vispārīgs, tāpēc tā ieviešanas novērtējums ir apgrūtināts. ESF projekta “Darba drošības normatīvo aktu praktiskās ieviešanas un uzraudzības pilnveidošana” (Nr. 7.3.1.0/16/I/001) ietvaros VDI regulāri organizē sabiedrības informēšanas kampaņas, katrā reizē nosakot kampaņas prioritātes un mērķauditoriju. Pēdējo gadu laikā transporta, glabāšanas un sakaru nozare nav bijusi izvēlēta kā prioritāte, tomēr kampaņas tēmas ir bijušas saistītas ar vispārīgiem jautājumiem par darba vides riska faktoriem un nepieciešamajiem darba aizsardzības pasākumiem. Savukārt pēdējo gadu laikā plakāti nav tikuši drukāti, bet gan ir izmantota cita pieeja – uzņēmumiem no drukas failiem pašiem ir iespējams sagatavot kvalitatīvas izdrukas sev nepieciešamajā skaitā. Attiecībā uz OiRA rīku – Latvija tikai izmanto Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūras izstrādāto OiRA rīka platformu un nevar ieteikt platformas pielāgošanu, tāpēc šis ieteikuma daļas īstenošana nav iespējama.

Ieteikums

Nākamā pētījuma “Darba apstākļi un riski Latvijā” ietvaros, veicot darba devēju aptauju un tās analīzi, ir jāiekļauj un jāizdala transporta un uzglabāšanas nozares respondentu atbildes, lai tematiskā pielikuma ietvaros būtu iespēja plašāk analizēt darba aizsardzības organizāciju nozares uzņēmumus.

Realizācijas novērtējums pētījuma „Darba apstākļi un riski Latvijā 2019–2021” laikā

Ieteikums īstenots.

Ieteikumi no pētījuma „Darba apstākļi un riski Latvijā 2019–2021”

1. VDI ieteicams organizēt tematisko pārbaudi transporta un uzglabāšanas nozarē, pārbaudot tos uzņēmumus un darba vietas, kuros ir notikuši NG, ar mērķi pārliecināties, kādus pasākumus darba devējs ir veicis, lai novērstu NG atkārtošanos.
2. Organizēt seminārus par transporta un uzglabāšanas nozarē tipiskajām darba vides problēmām, kurās īpašu uzmanību pievērst šādiem jautājumiem:
 - a. nozarei specifiskie ergonomiskie darba vides riska faktori un to novēršanas iespējas;
 - b. ķīmiskās vielas, t.sk., kancerogēni, piemēram, dīzeļdegvielas sadegšanas produkti;
 - c. darba vides laboratorisko mērījumu veikšanas nozīmība un tipiskie nozarē veicamie mērījumi.